

In dit nummer:

- 359 Het principe van de linkerhand
G. Bronsveld
- 360 Het dubbelzinnige is-gelijk-
teken (=) in de schriftleer
A. Troost
- 363 Deur van het hart wijd open
voor de vluchteling
Tineke Huizinga-Heringa
- 368 Inventaris archief
Cornelis Veenhof voltooid
H. Algra
- 370 Het archief van
Professor C. Veenhof
K.R. Veenhof

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Radicale rentmeesters gevraagd...

Dick Stellingwerf, Ede

Het is in wezen nog steeds dwelen met de kraan open, dertig jaar na publicatie van het rapport aan de Club van Rome. Weet u nog welke schok dat rapport, "De grenzen aan de groei", in het algemeen en in Nederland in het bijzonder veroorzaakte? Begin jaren zeventig werd daarmee voor het eerst een poging gedaan de mondiale wisselwerking en onderlinge afhankelijkheid van een vijftal kritische factoren na te gaan. Die factoren waren: bevolkingsgroei, voedselproductie, industrialisatie, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en vervuiling.

Wat sinds die tijd ook over de uitgangspunten en concrete resultaten van het rapport is gezegd, revolutionair was de poging in ieder geval wel. Volgens de samenstellers van het rapport was het overigens niet meer dan een eerste poging. Het was zeker geen alles omvattende verklaring van een historisch proces, laat staan een voorspelling van de toekomst. Bij de presentatie van het rapport werd de diepste zorg van de Club van Rome verwoord: "Onze zorg betreft de toekomst van de mensheid, die zoveel weet, zoveel heeft volbracht, echter met zo weinig wijsheid en gevoel voor richting." En verder was men er van overtuigd dat: "...ons tegenwoordig waardensysteem niet in staat is de moderne problematiek die steeds

complexer en wereldomvattender wordt aan te kunnen of zelfs maar de ware aard ervan te doorgronden". Wanneer je dat vandaag de dag nog eens op je in laat werken, dan bekruipt je het gevoel dat we uiteindelijk maar bitter weinig lering hebben getrokken uit dergelijke waarschuwingen. De waarschuwende rapporten volgden elkaar met name de laatste 10 jaar in steeds sneller tempo op. Ik noem het Eerste en Tweede Nationale Milieubeleidsplan (NMP), het rapport "Zorgen voor Morgen", de Nationale milieuvragen en de onlangs nog gepresenteerde Milieubalans. Het heeft er alle schijn van dat onder de bevolking, de politiek inclusief, de ongevoeligheid voor de sombere boodschap zo ongeveer recht evenredig is met de verschijningsfrequentie van dergelijke rapporten.

Op genot gericht

Toch kan de boodschap van de laatste Milieubalans allesbehalve luchtig worden genoemd: in 1996: 4% meer elektriciteitsverbruik, 11% meer auto-kilometers, 18% meer afval en 0,5% meer CO₂. Deze ongevoeligheid heeft niets te maken met een bijkans murw geslagen bevolking, maar alles met de geïndividualiseerde en materialistische, op genot gerichte levensinstelling van de bevolking. Het kabinet is wat dat betreft voluit kind van zijn tijd, het komt aan de materiële wensen van de bevolking tegemoet en meent dat, gezien het gunstige economische tij, ook te kunnen doen. Helaas moeten we constateren dat ook christenen massaal met deze maalstroom zijn mee gesleurd. Ook wij wentelen ons wellustig in de welvaartsgroei. In het licht van de hiervoor aangehaalde en in een bepaald opzicht profetisch aan-

doende citaten uit het Rapport aan de Club van Rome is dat natuurlijk beschamend. Christenen hadden toch gevoel voor richting en op z'n minst een hoogstaand waardensysteem? Uiteraard is het niet allemaal kommer en kwel en natuurlijk is dankbaarheid jegens de Here God op z'n plaats voor zoveel aardse zegeningen.

Schone woorden

Maar toch zullen met name christenen zich de vraag moeten stellen in hoeverre zij het beeld van een verantwoord rentmeester hebben vertoond. In hoeverre de "schone woorden" ook gevolgd zijn door "schone daden"? Het mankeert christenen toch voorwaar niet aan goede uitgangspunten en ook wij onderschrijven toch volmondig de oproep tot fundamentele verandering van waarden in de hedendaagse samenleving! Zelfs een Roel van Duyn memoreert in zijn boekje "Voeten in de aarde" drie leefregels uit de Institutie van Calvijn die volgens hem een ecologisch beginsel bij uitstek vormen. Hij zegt er veel betekend achteraan: "... indien zij serieus genomen zouden worden".

Wat zou er een getuigenis van ons uit kunnen gaan wanneer christenen, u en ik dus, de tekenen van deze tijd zouden verstaan en de samenleving met veel wijsheid en gevoel voor richting de toekomst zouden kunnen wijzen. Het kabinet gaat er (nog steeds!) van uit dat economische groei nodig is om de milieudruk te laten afnemen. Ze sluit de ogen voor het feit dat we op termijn, met name vanwege de toenevende materiele welvaart, keihard met de echte grenzen aan de groei zullen worden geconfronteerd.

Dick Stellingwerf is Tweede Kamerlid voor de RPF

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.
E-mail adres: kmuller@noord.bart.nl

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenoord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.
E-mail adres: abhart@pi.net

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang. Opgave:
telefoon 0513-653620; telefax: 0513-
653632; E-mail: kmuller@noord.bart.nl

- 25 okt. Centrale Diaconale Conferentie te Apeldoorn; onderwerp: Kerk en gevangenen
8 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam
12 nov. Najaarsvergadering St. Emeritaatsvoorziening (SEV) te Utrecht; 19.30 uur; info: 0341-553694
7 mrt '98 Opening Landelijke Vergadering 1998
18 apr. Landelijke Ontmoetingsdag te Barneveld; info en stands: J.A.D. Schenkel, 038-3320128

Bericht

"De Reformatie" – nummers van 6 juli 1945 – 1 okt. 1951 zijn tegen vergoeding van verzendkosten te verkrijgen bij mevr. Vermeij via tel. 035-6241038.

Het werk van John Mc Gee

H. Algra, Den Helder

In de bijdrage in 'Opbouw' (19 september 1997) is aan het slot een gedeelte weggevalen. We laten hier het slot nog een keer volgen, inclusief de eerste voetnoot.

Tenslotte

De visie van John McGee past in de zorg voor verstandelijk gehandicapten, in verpleeghuizen en in psychiatrische inrichtingen. Het centrale thema is daarbij: hoe bouw je een relatie op? Maar daarmee is deze visie direct ook breder van toepassing: in de samenleving, in het pastoraat. Ook daar gaat het altijd weer om de relatie. Denk bijvoorbeeld aan het evangeliseren: mensen raken eerder onder de indruk van de betekenis van het christelijk geloof via de relatie, dan wanneer wij discussiëren en argumenteren. Het is niet zo dat we de ideeën van McGee klakkeloos over moeten nemen. Er vallen veel kanttekeningen te plaatsen. Wel past de paradox die hij noemt, bij de manier waarop Jezus ons heeft geleerd om naar de ander te kijken. Als mijn vriend honger heeft... Nee, zelfs indien uw vijand honger heeft.... Dat woord van Jezus geldt zeker ook voor de mensen die van onze zorg afhankelijk zijn.

Noot:

(1) Helaas worden er in de gezondheidszorg steeds vaker engelse termen gebruikt. Een dekkende vertaling van 'Gentle Teaching' ben ik echter nog niet tegen gekomen. Gentle is o.a. teder, vriendelijk. Door zijn houding probeert McGee de ander iets te leren (teaching).

Rectificatie

Omdat het slot van het artikel van J.J. Lakerveld over de Ontmoetingsdag van het Gereformeerd Appel (vorige nummer, blz. 342) is weggevalen, plaatsen we dat hierbij alsnog. Met excuses aan de schrijver en de lezers!
We zijn hier niet zweverig bezig, maar met twee benen op de aarde: één in (heilige) ontspanning, want de nieuwe aarde komt en één met inspanning de weg gaande van de eenheid.

Op de nieuwe aarde zijn
we niet meer *Nederlands*
zelfs niet meer *gereformeerd*
wel voluit *christelijk*
en volledig *vrijgemaakt* van zonde en dood..

Een fijne ontmoetingsdag: reëel en bemoedigend.

Het principe van de linkerhand

Richteren 3

G. Bronsveld, Ede

Uitgedrukt in termen van deze tijd had het Kanaïns ochtendblad die morgen een grote kop die de lezers toeschreeuwde: "Koning gedood door linkshandige moordenaar". En dan volgt het bericht: "Eglon, de zwaarlijvige koning van Moab, stierf gisteren na een dolksteek door een Israëlitische terrorist. De eerste berichten wijzen erop...". De dood van de machtige koning van Moab sloeg in als een bom. Hoe was dit mogelijk?

Ehud - de linkshandige

Ehud, is deze maal de door de Here gekozen richter om Israël te redden. De NBG vertaling vermeldt dat hij linkshandig is. Oorspronkelijk staat er echter dat hij 'gehinderd' of 'beperkt' was in het gebruik van zijn rechterhand. Wellicht was die hand misvormd, of op een bepaalde manier verlamd. Het curieuze is nu dat behalve Ehud zelf, alle mensen gericht zijn op zijn zwakke rechterhand. Niemand verwacht dat Ehud met die linkerhand behendig zal zijn. En iedereen denkt: Als Ehud met zijn rechterhand geen wapen kan hanteren dan kan hij helemaal geen wapen hantieren. Wie zou hem wantrouwen? Deze Ehud gaat met zijn gevolg naar de koning van Moab, en draagt zoals gebruikelijk de jaarlijkse belasting af. Op de terugweg keert Ehud halverwege alleen op zijn schreden terug naar het paleis van de koning van Moab. Hij meldt Eglon koelbloedig een geheime boodschap bij zich te hebben. Deze trekt zich samen met Ehud terug in een privé ruimte op het dak van het paleis. "Wat is de boodschap die u voor mij hebt" vraagt Eglon? "Ik heb een woord van God voor u" zegt Ehud. Eglon, die ondanks alles respect had voor de God van Israël, staat op uit eerbied om het woord te horen.

De moord

Dan grijpt Ehud plotseling met zijn onverdachte linkerhand, naar die onverwachte plek op zijn rechterheup, pakt zijn zwaard en duwt het heel diep

in het lichaam van de koning. Daarna doet hij snel de deur van de kamer op slot en verdwijnt dan – waarschijnlijk via een luchtkoker – naar buiten, en vlucht via de trappen van het dakterras, en bereikt ongehinderd zijn land. De ontdekking vervolgens van het lichaam van de koning maakt een gruwelijke en ironische indruk. De vergrendelde deur houdt de hovelingen buiten de kamer waar Eglon ligt. Zij veronderstellen dat de koning zich heeft teruggetrokken op het toilet. Iedere minuut die zij nu aarzelen is voor Ehud een minuut extra. Deze richter geeft blijk van een zeldzaam stukje moed. Het leger dat Ehud bij thuiskomst vervolgens organiseert, behaalt een verpletterende overwinning op de verbouwereerde en ontredende Moabieten. De Here doet wat Hij zegt te zullen doen: Hij zal Israël verlossen als zij tot Hem roepen. Maar de manier waarop Hij dat doet is zo volstrekt onvoorspelbaar.

Komt misleiding van God?

Een merkwaardig verhaal. Is het mogelijk dat dit zo gebeurt? Dat een door God gekozen dienaar

*een linkshandige
groep mensen als
de christelijke
kerk*

zijn volk verlost middels zo'n web van misleiding.

Allereerst realiseren we ons dat Ehud niet handelt buiten de Here om. De Here stelde hem aan als verlosser. Tegelijk sluit dat de zwakheid en zondigheid van Ehud niet uit in deze geschiedenis. Als hij bijv. tegen Eglon zegt: 'Ik heb een boodschap van God voor u', dan mogen we ons gerust afvragen of de Here op dat moment ook daadwerkelijk achter Ehud stond. Het valt bijvoorbeeld op dat we nergens lezen dat Gods Geest op Ehud daalt om hem kracht te geven. En dat ook nergens staat dat hij Israël ook werkelijk gaat leiden. Daarin verschilt Ehud opvallend van andere richters. In deze geschiedenis stuiten we op een merkwaardige mengeling van goddelijke besturing en menselijke inbreng.

En ten tweede laat de Bijbel zien dat de Here vaak zo anders te werk gaat. "Ga nu eens na wat u was toen God u riep", schrijft Paulus aan de Corinthiërs. Daarmee zet Paulus een streep onder wat het "principe van de linkerhand" genoemd kan worden: "Niet velen van u waren wijs, invloedrijk, en voornaam, maar wat dwaas is in de ogen van de wereld heeft God uitgekozen om de wijzen te beschamen".

His story

Het grote doel van al die onverwachte keuzen is nu nog steeds als wat het toen was: de Here gaat zijn soevereine weg opdat geen mens zou roemen in zichzelf voor het aangezicht van God. De historie is 'His story'. Hij is de Richter en Hij maakt de beslissingen. Gods kinderen mogen van Hem vragen, ja zelfs claimen wat Hij beloofd heeft. Maar niemand heeft het recht om Hem voor te schrijven wat Hij moet doen. Soms maakt Hij gebruik van 'linkshandige' methoden. De Here is soms ondoorgrondelijk in wat Hij inzet voor zijn doel. Te denken valt aan depressie, aan ziekte, maar ook aan persoonlijke frustraties, aan fouten - zij kunnen door Hem gemaakt worden tot instrumenten in zijn regering.

Wie zou hebben verwacht dat Hij zou kiezen om in deze wereld te werken door een linkshandige groep mensen als de christelijke kerk? Wie zou voor deze groep mensen hebben gekozen, om de Bijbelse opdracht uit te voeren? De Here doet het. Hoe staat het in de gemeente met ruimte voor 'linkshandige' gemeentelieden? Is er oog voor wat de Here kan doen in zwakheid? Wie zou hebben voorspeld dat toen de grote Richter en Rechter zelf op aarde verscheen, Hij zou komen als een linkshandige? Een man die uiteindelijk door iedereen werd veracht en verlaten. Een man met wie men niet gezien wilde worden. Hij was het die God gebruikte om onze schulden te vermorzelen. Hij bracht voor ons de vrede. Langs de weg van de linkerhand bracht de Here de verlossing voor ons. Zodat geen mens nog een been heeft om op te staan. En zodat ook wij alleen nog maar kunnen zeggen: Onze Here en God wat zijn wij u dankbaar voor Jezus Christus.

Het dubbelzinnige is-gelijk-teken(=) in de schriftleer

A. Troost, Amsterdam

Talrijk zijn binnen de lutherse en vooral ook binnen de gereformeerde orthodoxie, overal ter wereld, de keren dat de schriftleer een korte tijd even in heftige discussie komt. Echte, open, vrije en broederlijke discussie is echter zeldzaam. Daarvoor ligt de zaak blijkbaar nog steeds te gevoelig en zijn er teveel posities en reputaties in het geding, soms ook een carrière. In dit artikel wil ik me beperken tot een poging het belang te dienen van de theologische waarheid, die wel te onderscheiden is van de geloofs-waarheid. Een paar voorbeelden die ik mij uit de periode van de laatste halve eeuw herinner, zal ik hier noemen, waarbij namen niet ter zake doen. Elke naam zou door enige andere vervangen kunnen worden.

Een predikant die nogal wat exegetische opvattingen lanceerde die vrij sterk afwaken van wat onder gereformeerden gangbare opinie was, werd ervan beschuldigd dat hij vlak langs de schriftkritiek scheert, of er zelfs al een beetje aan toegegeven heeft, in elk geval er onvoldoende weerstand tegen biedt. Het ging over de 'historische betrouwbaarheid' (bedoeld was historische betrouwbaarheid) van bepaalde bijbelgedeelten. Zijn antwoord was: er is geen sprake van schriftkritiek bij mij: ik belijd volop de betrouwbaarheid en de waarheid van Gods Woord. De bijbel is voor mij Gods Woord, het boek met goddelijk gezag. Tussen beide plaats ik uit overtuiging een = teken. De Bijbel = Gods Woord. Zijn kerkelijke omgeving nam er genoegen mee, maar als honderd procent betrouwbaar wordt hij niet meer aangezien. Beroep naar bepaalde gemeenten, of benoeming op een docentenpost kon hij wel vergeten. Zijn reputatie was aangetast. Een volgend voorbeeld. Ook een

tweede predikant zegt dat voor Hem de Bijbel Gods Woord is, maar hij voegt er aan toe dat dit niet betekent, dat hij akkoord gaat met de onder ons gangbare inspiratietheorie. Afgezien nog van het feit dat er onder ons nog minstens drie verschillende nuances van inspiratieleer worden aangehangen, is deze uitspraak voor sommigen 'in strijd met de belijdenis', voor anderen ook in strijd met de Schrift zelf. Anders gezegd: ook zijn schriftgetrouwheid (of 'bijbelgetrouwheid' of confessionele trouw) is een beetje verdacht, de waarheid van zijn erkenning dat de Bijbel Gods Woord is, kan subjectief nog wel eerlijk bedoeld zijn, maar objectief klopt die erkenning niet met wat hij zegt over de inspiratieleer. Een derde voorbeeld, ook 'uit het leven gegrepen'. Een predikant zegt: ik wil volop bijbelgetrouw zijn, maar ook eerlijk: er staan zoveel echte tegenstrijdigheden in de Bijbel dat beslist niet elk woord waar kan zijn of door de Heilige Geest ingegeven. Ik kan niet langer het = -teken aanvaarden tussen Bijbel en Gods Woord. De Bijbel is $\neq$ Gods Woord. Wel geef ik graag toe dat, zoals vele 'ethischen' dit vroeger uitdrukten, Gods Woord volop in de Bijbel staat, dat de boodschap die de bijbelschrijvers brengen de boodschap is van Gods werkelijk-

*Uitspraken
als de
Bijbel = Gods Woord
of $\neq$ Gods Woord,
zijn
dubbelzinnig*

heid, van zijn daden en genadewerk, maar het = -teken gaat mij te ver. Er staan ook teksten in de Bijbel waarop dit niet van toepassing is. De exegese van tegenstrijdige teksten is zo gekunsteld en vaak onwaarschijnlijk en onlogisch, dat onmogelijk elke bijbelse mededeling volop waar kan zijn. Daarom, in het algemeen gesproken, de Bijbel is $\neq$ Gods eigen Woord.

Schriftkritiek

Waarschijnlijk zijn er ook nog varianten te noemen op deze drie voorbeel-

den, maar voor ons doel zijn deze drie voldoende. Voor menigeen onder ons kunnen alleen reeds deze drie standpunten worden samengevat onder het berucht geworden trefwoord 'schriftkritiek', meer of minder radicaal, meer of minder consequent. Ook ben ik mij bewust dat alleen reeds het bespreken van deze drie standpunten menig theoloog met een zekere argwaan de oren doet spitsen. Alles wat bij dit onderwerp afwijkt van de oude, in een lange theologische en kerkelijke traditie gewortelde theorie, is bij voorbaat verdacht. Al een paar eeuwen lang is er op grote schaal aan dit standpunt 'getornd', maar tegen elke wijziging daarvan is de strijd aangeboden en heeft de 'orthodoxie' stand gehouden, vaak onder het motto 'principiis obsta': zet je schrap al tegen de eerste stappen op een verkeerde weg.

Met andere woorden: het onderwerp is onder ons orthodoxen nog grotendeels onbespreekbaar, alleen de gevestigde theologische opvatting is gelijk te stellen aan wat Schrift en Confessie ons op dit punt leren en dat behoort daarom tot het fundament van de kerk, waarmee zij staat of valt. Als het = teken wegvalt tussen Bijbel en Gods Woord, dan zijn we volgens de heersende opvatting op een hellend vlak waarop alles mogelijk is. Kijk maar naar alle grote volkskerken in eigen land en daarbuiten. Het afglijden naar tal van theologische en confessionele ketterijen is dan niet meer te stuiten. Maar omdat ook binnen de orthodoxie (reformatisch of evangelisch) van tijd tot tijd de strijd hierover opblaait, zoals ook weer in onze dagen, zal die bespreking of strijd ook onze huidige generaties niet ontgaan. Wel zullen de diverse nieuwere argumentaties die thans van geheel verschillende kanten worden aangevoerd, geanalyseerd, gewogen en beoordeeld moeten worden, anders gaat, zonder dat de zaken in openheid en liefde zijn uitgesproken, ook het traditionele proces der kerk-scheuringen gewoon door.

Een alternatief

Het is niet zonder meer een prettige bezigheid zich in een dergelijke situatie los te moeten maken van deze

gangbare mening. Ter wille echter van het zoeken naar *theologische waarheid* in dit opzicht, waag ik het toch een alternatief te verdedigen. Daarvan geef ik om te beginnen een paar duidelijke conclusies, zonder de illusie dat die onmiddellijk door alle lezers begrepen kunnen worden. Maar zo gaat dat vrijwel altijd met nieuwe wetenschappelijke opvattingen die de tijd van meerdere generaties nodig hebben om door te dringen tot de aanvaarding in een wat bredere kring. Het alternatief dat ik wil verdedigen staat *evenzeer* tegenover de gangbare traditie van de orthodoxe schriftleer, als tegenover wat we gewend zijn 'de' schriftkritiek te noemen.

Een uitspraak als 'de Bijbel = Gods Woord', *kan waar zijn en kan ook niet waar zijn*. De uitspraak dat 'de Bijbel niet = (≠) Gods Woord' *kan eveneens waar zijn en niet waar zijn*. Conclusie: deze twee uitspraken zijn elk van beide dubbelzinnig. Zij kunnen onmogelijk nog langer dienst doen als een scherp en beslissend theologisch criterium, als een shibboleth, om te toetsen of de gebruikers van deze formuleringen al dan niet echt schriftgetrouw zijn, echt God op zijn Woord geloven, zij kunnen niet als een test dienst doen om te meten of we met theologische orthodoxie op dit punt te maken hebben, of met ketterij, met heterodoxie. Beide uitspraken mogen namelijk niet losgemaakt worden, niet los gehoord worden, van degene die zich aldus uitsprekt. Ze mogen *geen van beide* 'een eigen leven gaan leiden', als een op zichzelf staande 'objectieve waarheid' die zonder nadere toelichting altijd en overal geldig is en aanvaard zou moeten worden. Het gaat om de aard en de *strekking* van die uitspraken, en die kan zeer verschillend zijn.

De genoemde uitspraken kunnen een christelijke *geloofsuitspraak* zijn, en zij kunnen ook een logische, wetenschappelijke en zo ook *theo-logische uitspraak* zijn. Het hangt er maar van af in welke persoonlijke context die uitspraken worden gedaan, in welke spreek- en denkhouding, in welke 'geest', en met welk doel. Het verschil tussen deze beide denkhoudingen en de uitingen daarvan in de twee genoemde uitspraken is *beslissend*, zodat ik daar nog iets meer over moet zeggen.

Geloofsuitspraak of theologische uitspraak

We zeiden al: of de genoemde uitspraak waar is of niet, hangt er primair

van af of de genoemde uitspraak 'De Bijbel is Gods Woord' een echte existentiële *geloofsuitspraak* is, dan wel of het een abstracte, theoretische, zogenaamd 'objectieve' uitspraak is, in dit geval dus een *theologische*. Beide zijn mogelijk, beide zijn geoorloofd. Ook is de een niet van een hogere of meer geestelijke of meer christelijke kwaliteit dan de andere. Het gaat dus zeker niet om een tegenstelling te suggereren tussen theologie en geloof, noch om de verbanden daartussen te negeren, maar allereerst om het praktische, noodzakelijke en zeer nuttige van het *onderscheiden* (dus niet identificeren) van zaken die gewoon *niet hetzelfde zijn*.

Het hangt er maar van af in welke persoonlijke context die uitspraken worden gedaan

Dat dit verschil bestaat is voor medegelovigen in eerste instantie wel duidelijk. Iedereen weet dat geloof niet hetzelfde is als wetenschappelijke theologie. Wat dan precies het verschil en het verband is, dat is een (voor velen) moeilijke filosofische kwestie, die *nu* niet behandeld kan worden. Je kunt in de uitspraak dat de Bijbel Gods Woord is, als gelovige je hartelijk en apriorisch vertrouwen uitdrukken dat wat God ons in de Schrift openbaart, goddelijke waarheid is, dat je de Bijbel vertrouwt en *praktisch* 'identificeert' met Gods woord en dat je dan ook daaruit dagelijks leeft, God liefhebbend 'met geheel uw verstand'. Zo *erkennen en belijden* (niet 'stellen' of 'poneren', noch minder 'veronderstellen') we dat de Bijbel Gods Woord *is*, een licht op ons pad, een aanwijzer van 'de weg der zaligheid', geen theologische encyclopedie of zoiets. Dit *gelovig* belijden is geen wetenschappelijke hypothese, en biedt ons veel meer zekerheid dan een eventueel theologisch betoog dat zou proberen ons aan te praten dat dit (bv. vanwege historische onjuistheden) niet echt waar kan zijn. Ook veel meer zekerheid dan een (toch maar volstrekt onmachtig) theologisch betoog dat zou willen '*bewijzen*' dat de Bijbel Gods Woord is. Als ons hart voor Gods spreken is toegesloten, dan helpt daar het scherpzinnigste theologische betoog niets tegen. Dit *geloof* is de alleen door God ons genadig

geschonken beleving van de persoonlijke verbondenheid met Hem, en die geloofsverbondenheid biedt ons een *zekerheid* van een apart soort, dat we '*geloofs-zekerheid*' noemen. In onderscheiding van andere soorten van zekerheid.

Geloofszekerheid is iets anders dan logische zekerheid, of wetenschappelijke, theoretische of nog andere soorten van zekerheid, zoals gevoelszekerheid, ingebeelde zekerheid, juridische zekerheid, artistieke zekerheid, enz. Hetzelfde onderscheid moet gemaakt worden als we het woord 'waarheid' gebruiken. Het is een waarheid van een typisch eigen soort. In dit geval: dat de Bijbel het Woord van God is, is *geen wiskundige waarheid!* Het is een (nog veel zekerder) *geloofs*-waarheid. Daarom is het wat ongelukkig wanneer men meent de duidelijkheid te dienen, door hier het wiskundige = -teken te gebruiken. Alsof deze wetenschappelijke zekerheid nog superieur is boven de geloofszekerheid. Dat roept van de zijde van andere rationalisten de reactie op van het ≠ -teken. Even ongelukkig, even fout! Het is echter geen wiskundige, d.w.z. geen theoretische, wetenschappelijke waarheid en zekerheid. Zelfs geen theologische! De tot ons sprekende God en zijn gesproken woord laten zich niet als wetenschappelijke 'objecten' onderzoeken of behandelen, analyseren of definiëren. Wie zijn wij eigenlijk?

Omgekeerd, wanneer men niet *gelooft* dat de Bijbel het levende Woord van God is waardoor Hij ons aanspreekt, dan moest men gewoon zeggen: ik *geloof* niet dat de Bijbel Gods Woord is. En niet zeggen: het is wetenschappelijk niet bewezen dat God bestaat of dat de Bijbel Gods Woord is. Want het christelijk geloof berust niet op wetenschappelijk onderzoek. Ook het ongelof niet! Beide zijn van een andere orde, die aan alle wetenschappelijke theologie *ten grondslag* ligt, en niet andersom. Onze primaire, algemeen menselijke en noodzakelijke reactie op de openbaring van de levende God is fundamenteel die van geloof of ongelof. Dat beheerst ons leven en denken.

Geloof en theorie

Wanneer men echter *in het geloof* getuigenis aflegt en belijdt dat de Bijbel het boek is waarin God tot ons spreekt, dan moet men dit geloof niet intellectualistisch beschouwen als theologie, dit geloof niet rationalistisch

omturnen tot een theorie. Gods waarheid is geen theorie, ook geen wetenschappelijke theologie. De theologie, die (terecht) een wetenschap wil zijn, moet de grenzen van het menselijk wetenschappelijk denken erkennen, en zich niet verbeelden uitspraken te kunnen doen over God, over wat wel of niet Gods Woord is, noch over Gods 'eigenschappen' of 'daden', en de waarheid van deze uitspraken dan proberen te 'bewijzen' met het 'materiaal' van 'gegevens' uit zgn. bewijspplaatsen, 'loca probantia'. Wetenschappelijke theologie kan *God* niet 'onderzoeken', niet 'analyseren'. Wat een hoogmoedige inbeelding zou dat zijn!

Wat wetenschappelijke theologie wel kan, met name in haar hermeneutiek, exegese en daarmee verband houdende hulpwetenschappen, is een literair-historicaal, en dus kritisch, onderzoek doen naar de precieze betekenis van een woord of een tekstgedeelte, naar wat mogelijk de bedoeling van de auteur(s) is geweest. De taak van de theologische *dogmatiek* is weer een ander verhaal. Dat moet hier moet blijven rusten.

In het genoemde theologisch werk kan echter niets 'bewezen' worden van de 'stelling' dat de Bijbel Gods Woord is. Dat is een zaak van geloof, niet een taak of zelfs geen mogelijkheid van wetenschappelijke theologie. Daarom kan de wiskundig geformuleerde stelling, dat de Bijbel 'niet = aan' (≠) Gods Woord, ook nog waar zijn. Dat is nl. een juiste theoretische stelling indien er mee bedoeld zou zijn, dat niet met wiskundige zekerheid vast staat dat elk woord in de Heilige Schrift, de bijbel dus 'van kapt tot kapt', Gods Woord is, met goddelijk gezag ons meegedeeld, onfeilbaar aan de auteurs geïnspireerd. De argumentatie en de denk-houding is hier echter weer beslissend voor het al of niet juist zijn van die dubbelzinnig geformuleerde uitspraak. Als het geen ongeloofsuitspraak is, dan kan de stelling als theologische stelling goed bedoeld zijn. Maar dan wel aanvechtbaar geformuleerd. Want theologie moge dan wetenschap zijn, het is een andere wetenschap dan een natuurkundig of wiskundig vak. Zij vergt andere denkmethoden.

Onze conclusie moet dan ook blijven, zoals zij in het begin van dit artikel is geformuleerd.

Uitspraken als de Bijbel = Gods Woord of ≠ Gods Woord, zijn dubbelzinnig. Ze kunnen goed bedoeld zijn, of onjuist. Ze zijn in elk geval on-theo-

logisch geformuleerd. Het woord 'is' kan met verschillende strekking worden uitgesproken.

Laten we in elk geval probleemloos en vrijmoedig ons geloof blijven belijden dat de Bijbel Gods Woord is. En laten we de theologen ruimte en rust gunnen deze geloofskennis theologisch-wetenschappelijk te preciseren, theoretisch te nuanceren, en het resultaat daarvan bewust te onderscheiden van de Schrift zelf en van de Confessies. Want *de uitspraak zelf* dat de Bijbel Gods Woord is, staat nergens zo in de Bijbel en heeft God zelf nergens zo geopenbaard. Zij is slechts een onderdeel van één of meer der theologische inspiratie-theorieën. Een *theologische interpretatie* dus. En daarover moest men als christenen vrij en genormeerd kunnen discussiëren. Ook in 'Opbouw'!

Kruimpels van de tafel

Stefanus en Christus' Koningschap

Dat Christus bij zijn hemelvaart zijn troon besteege en als koning heerst aan de rechterhand van God, is alleen maar te zien door wie gelooft. Stefanus zag het. Hij had nogal wat opschudding verwekt in de synagogen van buitenlandse Joden, zoals de Libertijnen, Alexandrijnen, Cyreneërs en nog anderen. Deze Joden waren buiten Palestina geboren en opgegroeid, maar hadden zich tegen het eind van hun leven in Jeruzalem gevestigd, uit liefde voor de wet en de tempeldienst en om in het beloofde land begraven te kunnen worden. Uiteraard had hun dat nogal geld gekost. Emigreren was niet goedkoop.

En nu hadden ze in hun synagogen Stefanus horen zeggen dat de mozaïsche wet en de tempeldienst hun tijd gehad hadden. Als zoiets gezegd wordt van zaken waarvoor je zoveel over had, dan is het geen wonder als je opgewonden, verontwaardigd en

kwaad wordt. Ook nu is dat nog zo in de kerkelijke wereld. Als tradities worden aangevochten met bijbelse argumenten, roept dat maar al te vaak verontwaardiging op bij mensen die ze altijd verdedigd hebben en hun leven eraan gewijd hebben.

Het gevolg is dat Stefanus voor de Hoge Raad wordt gesleept. Ook daar ontstaat grote opschudding, omdat hij hen beschuldigt van verzet tegen de Heilige Geest en van moord op de Rechtvaardige. De Hoge Raad is furieus. En als kerkelijke instanties furieus worden, valt er niet veel goeds te verwachten. Dan zegt Stefanus: ik zie de hemelen geopend en de Zoon des mensen staande aan Gods rechterhand.

Dat is teveel voor de leden van het Sanhedrin. Want nog niet zo lang geleden stond er iemand voor hen die zei: van nu aan zult ge de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand der Macht. Ze hadden gedacht voorgoed van Hem af te zijn door Hem ter dood te brengen. Maar nu staat daar ineens weer iemand voor hen die daarop inhaakt en die Jezus als koning in actie ziet. Dat is teveel. Ze beginnen te schreeuwen. Al die deftige heren verliezen hun decorum, springen op, stormen op Stefanus af en sleuren hem de straat op en de stad uit om hem te stenigen. En dan suizen de brokken steen door de lucht en treffen zijn benen, zijn borst, zijn rug, zijn hoofd.

Waar is het nu te zien dat Jezus koning is? Als Hij dan koning is, zoals Stefanus beweerde, waarom laat Hij dit dan toe? Waarom grijpt Hij niet in? Met elke steen die Stefanus treft, willen die woedende heren zeggen: we zullen je laten zien en voelen wie hier de touwtjes in handen heeft!

Nee, menselijk gezien is hier helemaal niets van Jezus' koningschap te zien. Maar Stefanus weet dat het toch waar is. Als hij onder het geweld van de stenen die hem treffen, in elkaar zakt, bidt hij: Heer (Kyrie), reken hun deze zonde niet toe.

Heer, Kyrie – zo werden koningen aangesproken. Stefanus twijfelt niet aan Jezus' koningschap. Op het moment waarop alles ertegen lijkt te spreken, belijdt hij stervend zijn geloof erin.

En juist daarin bewijst zich dat koningschap.

M.R. van den Berg, Groningen

Deur van het hart wide open voor de vluchteling

Tineke Huizinga-Heringa,
Heerenveen

Vluchtelingenwerk wil de deuren van de kerk openzetten voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Als een groot spandoek tegen het overheidsbeleid. Door kerkasiel op deze wijze op te rekken, lopen wij het gevaar dat de overheid het kerkasiel niet meer zal respecteren. Woorden van deze strekking waren in het vorige nummer te lezen in het artikel op de voorpagina van Opbouw. Vluchtelingenwerk verricht goed werk, maar ze slaat de plank mis met de oproep aan de kerken zich bereid te verklaren uitgeprocedeerde Iraniërs in kerkasiel te nemen. Zo vat ik hetgeen in dit blad over Vluchtelingenwerk gezegd werd, samen.

Dit verwijt aan het adres van Vluchtelingenwerk zoals dat in Opbouw te lezen was, is niet terecht. De oproep vanuit Vluchtelingenwerk en Inlia aan de kerken om uitgeprocedeerde Iraniërs kerkasiel te verlenen, hangt samen met de specifieke situatie rond de uitgeprocedeerde Iraniërs op dit moment. Er is geen sprake van een oproep om alle uitgeprocedeerde Iraniërs nu kerkasiel te verlenen als een signaal aan de overheid dat zij haar beleid ten aanzien van Iran moet veranderen.

Daarbij is het jammer dat in het artikel voorbijgegaan wordt aan het feit dat het een actie betreft van (het zeer grote) Vluchtelingenwerk samen met (het kleine) Inlia, terwijl Inlia in een ander verband wel ter sprake komt.

Hoorzitting

Rond de uitgeprocedeerde Iraniërs staat op dit moment de parlementaire hoorzitting, gepland op 20 oktober centraal. Op deze hoorzitting, waarop door Vluchtelingenwerk en Inlia aangedrongen is, zal gesproken worden over het tweede ambtsbericht m.b.t.

Iran. In dit ambtsbericht wordt de stellingname van het eerste ambtsbericht gehandhaafd: Iran is een veilig land, afgewezen Iraanse asielzoekers kunnen zonder problemen naar hun land teruggestuurd worden.

Om twee redenen vindt Vluchtelingenwerk de parlementaire hoorzitting noodzakelijk. De eerste reden is het feit dat de Tweede Kamer het ambtsbericht over Iran heeft aanvaard, in een van de laatste vergaderingen voor het zomerreces, zonder dat de reactie van b.v. Amnesty op dit ambtsbericht bekend was. Dat is vreemd, omdat juist de reactie van Amnesty en andere mensenrechtenorganisaties op het eerste ambtsbericht de reden was dat er een tweede ambtsbericht kwam. Tweede reden is het feit dat veel van de nu uitgeprocedeerde Iraanse asielzoekers hier in 1994 gekomen zijn. In die tijd was Iran een van de gedooglanden. Dat wil eenvoudig zeggen dat Iraniërs niet teruggestuurd werden. De contact-ambtenaren (ondervragers) van de I.N.D. (de instantie die de asielzoekers ondervraagt over hun vlucht-

*geen sprake van
een spandoek
tegen het
overheidsbeleid*

motieven en die in eerste en tweede instantie over de asielaanvraag beslist) vonden het daarom niet altijd nodig erg diep op het vluchtverhaal in te gaan. Iraniërs mochten toch wel blijven!

Nu dit laatste niet meer zo is en Iraniërs wel teruggestuurd worden, zijn er velen wiens asielaanvraag nu op grond van een onzorgvuldig interview wordt beoordeeld en afgewezen.

Uitzettingsbeleid

De politiek is gevoelig gebleken voor de druk van Vluchtelingenwerk en Inlia en natuurlijk ook voor de commotie die ontstond na de hongerstakingen van Iraanse asielzoekers.

De hoorzitting komt er. Maar tot die hoorzitting heeft plaatsgevonden gaan de uitzettingen van uitgeprocedeerde Iraniërs gewoon door. Het uitzettings-

beleid is zelfs nog versoepeld. Het ministerie van justitie is niet bereid de uitzettingen op te schorten in afwachting van de uitkomst van de hoorzitting.

Dit laatste was reden voor Vluchtelingenwerk en Inlia om de kerken op te roepen om uitgeprocedeerde Iraanse asielzoekers, die direct met uitzetting bedreigd worden, op te vangen in kerkasiel, **tot de uitkomsten van de hoorzitting bekend zijn**. Er is daarom op dit moment geen sprake van een spandoek tegen het overheidsbeleid. Hier wordt hulp geboden aan mensen in nood die nog een sprankje hoop zien.

En als de hoorzitting geen soelaas brengt: Dan zullen deze uitgeprocedeerde Iraanse asielzoekers alsnog moeten vertrekken. Maar ze vertrekken met de wetenschap dat er mensen waren die hun best voor hen deden.

Vreemdelingen met een gezicht

In de Nederlands Gereformeerde kerk van Heerenveen komen elke zondag mensen die asiel in Nederland zoeken.

Enkelen van hen gingen ook in hun eigen land naar een kerk, anderen zoeken contact met Nederlanders, weer anderen zoeken God. Wij leren deze mensen kennen, eerst is het vreemd en zelfs wel spannend, maar na verloop van tijd wordt het gewoon. Wij wennen aan hun andere uiterlijk, wij wennen aan hun andere manieren, wij wennen aan hun, in onze ogen, exotische achtergrond. Deze mensen worden vrienden, wij delen ons leven met hen.

Twee Iraniërs, moslims, vinden de God van de Bijbel en willen gedoopt worden. Een broeder en een zuster in de Here. Een schoonmoeder en een schoonzoon, een ongewone combinatie.

Wij twifelen niet aan het verhaal dat zij ons vertellen. Wij twifelen niet aan de onderdrukking en de machtswellust, de verhoren in het bijzijn van een klein kind.

Zij kunnen niet bewijzen dat het waar is, wat ze zeggen. De Iraanse politie

geeft geen ondertekende verklaringen van haar doen en laten. Wij geloven hen, maar onze overheid twijfelt en beslist.

Bij Vluchtelingenwerk op het spreekuur zit een Iraans gezin tegenover mij. Ze moeten terug. Hun laatste hoop was het politiebevel met hun naam erop om zich te komen melden, dat een familielid vanuit Iran naar de advocaat gefaxt heeft. Maar voor de rechter is de fax geen bewijs. Er staat immers niet op waarom de familie zich moet melden. De vrouw is in tranen:

Kerkasiel is iets voor de achterdeur

het familielid dat de fax verstuurde is inmiddels opgepakt en 'verdwenen'. Ik bel de advocaat: Kan de vrouw bewijzen dat het familielid in de problemen is gekomen vanwege de fax die hij verstuurde? Ja, degene die haar het bericht vertelde zei er zeker van te zijn dat het daarmee te maken had. Kan ze dat bewijzen met een officieel document, dat mogelijk naar Nederland gefaxt kan worden? Nee, zo'n document is er niet. De advocaat zegt: dan kan ik hier niets mee.

Machteloosheid

Over mensen zoals ik hierboven verteld heb, gaat het in de parlementaire hoorzitting op 20 oktober. Deze mensen komen voor mijn bureau bij Vluchtelingenwerk.

Natuurlijk, er zijn ook mensen die uitsluitend vanwege economische motieven asiel in ons land zoeken. Een Iraanse bewoner van het asielzoekerscentrum zei eens tegen mij dat je in het AZC niemand kunt vertrouwen. Je wordt belogen en bedrogen door iedereen, zei hij, ook door mij. Voor een deel zal dat waar zijn. Niet iedereen kan in ons land blijven, dat weet ik best. Maar je voelt je als mens wel heel machteloos, als je tegen huilende mannen moet zeggen dat je hen niet kunt helpen. Dat ze dingen moeten bewijzen die ze niet kunnen bewijzen en dat ze anders uitgezet worden.

En juist in die machteloosheid, in die zwakte, zegt God dat wij sterk zijn. Omdat we het dan van Hem verwachten. Onbegrijpelijk.

De tendens van het artikel in het vorige nummer is juist. Wij bewijzen onze Iraanse en andere buitenlandse vrienden geen dienst wanneer wij de kerkdeuren wagenwijd voor hen openzetten en zeggen: Laat ieder maar bij ons in kerkasiel komen. Wij bieden uitgedeelde asielzoekers dan geen toekomst, met werk, scholing en een opleiding voor de kinderen, maar een leven in gevangenschap. De regering, blijkens recente uitspraken van minister Dijkstal, zal zo'n houding van de kerken op den duur niet accepteren en het kerkasiel niet meer respecteren.. Kerkasiel is iets voor de achterdeur. Soms, in een enkel geval, wanneer wij zeker zijn dat wij de overheid nog kunnen overtuigen dat ze een vergissing maakt, zetten we de deur van het kerkasiel open. Echte beleidswijzigingen moeten via de politiek bevochten worden. Zo is ook de mening van Vluchtelingenwerk en Inlia.

Al moeten we de kerkdeuren gesloten houden, er is niets wat ons belet de

deuren van ons hart wijd open te zetten voor de vluchtelingen, voor de mensen die in ons land rust zoeken en veiligheid.

Liefde voor de vluchtelingen en onze machteloosheid om hen te helpen, dringt ons tot God in gebed.

Zo is in de N.G.K. van Heerenveen het plan ontstaan om met elkaar te bidden aan de vooravond van de parlementaire hoorzitting waarin de situatie in Iran onder de loep genomen wordt. Of dit zal gebeuren in een aparte interkerkelijke samenkomst of in een van de diensten op zondag is nog niet duidelijk.

Ook uw gemeente zou op zondag 19 oktober deze zaak aan God kunnen voorleggen.

Wij hebben onze Iraanse en andere buitenlandse vrienden lief, maar staan vaak machteloos. Van Hem zingen wij: Wat zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem zijn vermogen niet.

(Tineke Huizinga-Heringa is werkzaam bij Vluchtelingenwerk Heerenveen)

Deze keer luiden wij de noodklok

De lezers van ons blad vernemen vast niet voor de eerste keer, dat er een officiële band bestaat van de Chr. Geref. en de Ned. Geref. Kerken met het kleine kerkverband van de Franse Evangelische Gereformeerde Kerken, de EREI, waarbinnen ook ds. D.A. Brien zijn plaats heeft. Ook weet u vast wel, dat wij elk jaar een lijstje met projecten ontvangen, centraal opgezet, die voor gemeenteopbouw en uitbreiding dringend nodig zijn, maar die men door het kleine aantal gemeenten en de geringe ledentallen niet kan uitvoeren. Sinds 1986 konden we elk jaar ca. f 25.000,- overmaken. Maar het ziet er voor 1997 slecht uit en wij zijn bang dat wij, als het zo blijft, onze broeders en zusters, dit jaar moeten teleurstellen. Als wij uit sommige rapporten lezen, hoe trouwe broeders en zusters met soms slechts enkele gezinnen jarenlang zich inspannen om een bijbels getuigenis in hun ontkerkelijke omgeving te blijven geven, dan

weten we ons sterk gedrongen om hen niet in de steek te laten. Kerkenraadsleden zullen zich onze oproep nog wel herinneren. Mogen we deze extra gelegenheid aangrijpen om de gezamenlijk aangevatte taak nog eens onder de aandacht te brengen? En als er lezers zijn wie het bovenstaande ook ter harte gaat, mag ik vragen om ons ook te helpen? Mocht u meer inlichtingen wensen, dan wil ik die graag geven, maar in een kort stukje is daar onvoldoende ruimte voor.

In elk geval: postgirorekening 215697 ten name van penningmeester Stichting Steun Ger. Kerken Frankrijk, te Delft.

Hartelijk dank!

Namens de stichting,

*ds. K. Boersma, Kerkstraat 23,
3262 PG Oud-Beijerland,
tel. 0186-620696.*

Het geheim en het weten

Agnes Amelink, Zeist

Op 7 september j.l. ging dominee Henk de Jong met emeritaat. Bij de afscheidsdienst, 's avonds in de kerkzaal van de Evangelische Broedergemeente in Zeist, zat het vol. Gemeenteleden uit Zeist, oud-gemeenteleden uit Gees, Wageningen en Amsterdam, collega's uit Nederlands Gereformeerde en andere kerken, familie en vrienden luisterden aandachtig naar zijn preek over psalm 103 vers 8 – 14. Een lofzang op de herstelde verhouding tussen God en mens; een lied van verwondering.

Na afloop van de kerkdienst waren er toespraken die beurtelings aanleiding gaven tot grote vrolijkheid en diepe ontroering. In hartelijke eensgezindheid werd hier hulde gebracht aan een predikant die als leermeester velen gevormd heeft en gesterkt in het geloof; die zijn preek kort tevoren zo besloten had:

Terugziende is er de behoefte aan en het roemen in Gods vergeving, die ik, zeker als ik mij voor mijn Zender stel, nodig heb; opziende naar de Eeuwige is er het besef van de vluchtigheid en het snelle voorbijgaan van de tijd, ook de tijd dat ik mocht dienen, en vooruitziende maak ik mij sterk in Gods blijvende trouw. Loof de HERE, mijn ziel.

Op deze bijzondere zondagavond was aan niets te merken dat drs. H. de Jong eigenlijk een omstreden figuur is. Zoals reformatorisch opinieblad Koers het ooit samenvatte: te orthodox voor de modernen en te modern voor de orthodoxen. Zijn opvattingen over Schriftgezag – niet 'de Bijbel is Gods Woord', maar 'in de Bijbel is Gods Woord' – zijn voor het deel van de gereformeerde kerken waar De Jong thuishoort onaanvaardbaar. Zijn visie op het Oude Testament – naar Christus verwijzen wet, psalmen en profeten – maakt hem verdacht bij de protestantse hoofdstroom van deze dagen, die vindt dat je Tenach aan het jodendom moet laten.

Een gesprek over het geheim en het weten.

"Mijn dochter Sofie vroeg me in een brief: En jij? Wat heeft jou bewogen?" "Ik heb altijd dienaar van het Woord willen zijn. „Zo zegt mijn Zender“, dat is de bodem waarop je staat. Ook als je het van binnen even niet beaamt, dan nog bezit het Woord de objectieve waarheid. Zoals de profeet Ezechiël zegt: „of ze het willen horen of niet“. De bode doet er niet toe, het gaat om de boodschap. De objectiviteit van het Woord gaat aan de beaming vooraf."

Maar dat zegt alleen wie die Waarheid van het Woord al beaamd heeft.

"Dat is waar, het blijft een cirkelredenering. Het probleem wordt wel draaglijker doordat je niet de eerste bent. Er gaat een traditie aan vooraf. Maar in die stroom van de traditie komt niet mee dat de vroegeren het zelf geloofd hebben.

Je kunt een kind leren: 'Onze Vader Die in de hemelen zijt'. Maar je kunt niet doorgeven wat je er zelf bij voelt.

Het geloof is aan de persoon gebonden, en het gaat weer met die persoon teloor."

Helemaal aan het eind van het gesprek, na uren praten, ligt de tere plek op tafel. Het blocnote was al dichtgeslagen. Waar haal je je zekerheid vandaan? Waar haalde u uw zekerheid vandaan? Dan gaat het

*de moderne mens
is vervreemd van
de boodschap van
de verzoening*

over bidden. Biddend schrijven, biddend preken maken, biddend spreken. Zo gaat het. Het innigste 'weten' van het geloof. Een glimp, te groot voor woorden. Even hangt het, grijpbaar bijna, in de kamer. Je zou het willen vasthouden. Er is een geheim en er is weten.

Al eerder hadden we het over twijfel gehad.

Hoe ging u om met twijfel van de gemeenteleden die aan uw herderlijke zorgen waren toevertrouwd?

"Je zwijgt wel eens, maar het kan nooit bij zwijgen blijven. Ik heb het altijd een enorm voordeel gevonden van het pastoraat, dat je terug kunt komen. Het hoeft niet van één bezoek af te hangen. Een dokter moet iemand onmiddellijk van de straat rapen, maar in het pastoraat kun je meer tijd nemen. Met iemand meedenken, naast iemand gaan staan. Verder moet je gewoon het Evangelie brengen, ook als daar emotioneel op gereageerd wordt. Zelf heb ik vaak teruggedacht aan wat mensen tegen mij gezegd hebben in tijden dat het moeilijk was, woorden die ik toen van me afduwde. Zo had ik een tante in Nieuwe Tonge, nogal aan de zware kant. Die schreef me toen ik in Wageningen geschorst was: „Op de knieën, Henk. Je moet op de knieën“. Ik nam haar dat toen niet in dank af. Maar ik heb er vaak aan teruggedacht. Ze had gelijk."

"Woorden kunnen tegelijk een schijn van oppervlakkigheid hebben en toch de diepste waarheid bevatten. Soms hoor je jezelf ook dingen zeggen. Maar er is iemand bij; Hij geeft inhoud aan je woorden. Je moet geloven in de woorden die je zegt. Geloof is altijd een overwinning op het niet-geloof."

Toch komt het voor dat mensen afhaken, hoeveel tijd er ook genomen is. Of dat ze nooit verder komen dan ver-langen.

"De tijd is een belangrijke factor. Het is: „Een zaaier gaat uit om te zaaien. Niet: een oogster om te oogsten. Wij springen het zaad vaak achterna, om te kijken of het ontkiemd is. Als kind groef ik wel eens een boon op om te kijken of 'ie al uitliep."

(Uit de afscheidspreek):

Op de achtergrond van de psalm zie je een God staan die toornst over de zonde en derhalve zijn goedheid over ons inhoudt. Hij vergeeft de zonde niet, Hij geneest de krankheden niet, Hij verlost het leven niet van de groeve, Hij kroont het niet met goedertierenheid en barmhartigheid.

Samengevat: wanneer de Allerhoogste op zijn stuk blijft staan, verkwijnt het menselijke leven en zakt het weg in zonde en dood. Wie verzint zo'n godsbeeld? Het geweten doet dat en het heeft er alle reden toe. Het grote wonder is nu evenwel dat dat geweten toch geen gelijk krijgt en dat het omgekeerde gebeurt van wat het verwacht. Daar komt de dichter van psalm 103 niet over uitgesproken. Hij gaat ervan zingen. Wie een lied maakt, doet dat uit verwondering. En dat is precies wat ik voor mijzelf ook altijd als eis aan de evangelieverkondiging gesteld heb. Dat ik in verwondering over het heilgeheim zou spreken. Dat ik er nooit over uitgesproken zou raken. Dat ik in alle toonaarden het on-vanzelfsprekende naar voren zou brengen van onze goede, van onze herstelde relatie met God. Het niet vanzelfsprekende, als je namelijk weet, nee, niet wie God is (zijn wezen is immers liefde), maar wie wij zelf zijn. Wie ben ik dat ik er zijn mag?

"Het lijkt wel of men zich tegenwoordig bij dit eigenlijke van het geloof verveelt. Terwijl je daarvoor toch op het puntje van je stoel gaat zitten. Men vlucht in kunst, in politiek. Vooral verlichte protestanten pikken altijd juist die dingen van het geloof op die je ook zonder geloof wel naar waarde kunt schatten. Sociale bewogenheid bijvoorbeeld. En ondertussen mijden ze het woord 'God' of het een schuttingwoord is. Zo is het de kerk zelf die voor de secularisatie zorgt."

Zo gek is dat toch niet, die sociale bewogenheid. Je kent de boom toch aan de vruchten?

"Natuurlijk moet de kerk ook sociaal zijn, dat is ze vanuit de diepe werkelijkheid van het Koninkrijk. Maar bij die vruchten horen de woorden, ook de grote woorden. Daar kunnen we niet zonder. Men zwijgt bovendien niet. Men spreekt de woorden van een geseculariseerd evangelie. Men twijfelt, maar staat ondertussen stijf van de zekerheden. Eén ding weten ze wel „zoals het altijd gezegd is, is het fout“.

Als ik het heb over de protestantse wereld heb ik het over de woordvoerders. Over kerkmensen ben ik niet zo pessimistisch; het zijn de kerkleiders die mensen in de weg staan."

"De rooms-katholieke kerk vind ik religieus veel herkenbaarder. Het sterke van Rome vind ik dat ze erfgenaam

durft te zijn van de fouten die de kerk gemaakt heeft. Ondanks die fouten, toch! toch! moet ze spreken. Ze zijn moediger. Ze schamen zich niet voor het Evangelie. Er is erkenning van een zich misdragen hebben, maar dat leidt niet tot vervaging van het bijbel-lezen. Ik vind het bemoedigend dat dat kan samengaan. Wij hebben toch ook aan de synagoge een boodschap. Maar voor de protestantse kerken is 'een getuigend gesprek al teveel. Er is op dit gebied veel angsthazerij.'

Telkens opnieuw duikt in dit verband de naam van Den Heyer op, de hoogleraar Nieuwe Testament, die meent dat de klassieke verzoeningsleer van de kerk zo niet in de Schrift te vinden is. Die zo uitkomt bij de God van het Oude Verbond, en het joods lezen van de Schrift, zoals dat in leerhuizen gepraktiseerd wordt. De Jong haalt zijn exemplaar van 'Verzoening' te voorschijn.

"Je kunt toch niet in ernst volhouden dat dit een serieuze poging is om het Evangelie nieuw te zeggen. De goedkoopte straalt ervan af. Op een gegeven moment komt de aap wel uit de mouw: de moderne mens is ver-

Zo is er de voortdurende pendelbeweging tussen het Woord van God en ons antwoord

vreemd van de boodschap van de verzoening. Vandaar dat hij (Den Heyer) gauw klaar is met teksten die over het verzoenend sterven van Christus gaan. Bepaalde teksten komen niet eens aan bod. Ik noem dat de 'hermeneutiek van de vervreemding'. Ik vind dit boek een duivelse aanslag op de kerk."

Hoe kunt hierover toch zo stellig zijn? Wij zien toch maar ten dele? Het is toch waar dat de Eeuwige zich schuilt achter de taal?

(Maakt een boos wegwerpgebaar)
"Ach, die gespeelde onzekerheid. Het is toch zoals het in artikel zeven van de Nederlandse Geloofsbelijdenis staat. De wil van God, alles wat een mens nodig heeft om te geloven, staat in de Schrift 'in het lange' geschreven. Je kunt goed zien wat die weg is. Het eindpunt, daarvan is veel wat wij niet begrijpen. Je hoort vaak zeggen „Abraham toog uit, niet wetende waar

foto ND

hij komen zou", maar Abraham wist wel waar hij heen zou gaan, alleen niet hoe het er zou zijn. Dat zijn de dingen die verborgen zijn. Natuurlijk kun je over de weg op onderdelen weleens in moeite zijn, maar in hoofdzaak wijst de Schrift die weg in klaarte. Het is niet nodig om die kwijt te raken.

"Men is tegenwoordig nogal in de weer met de verschillende Jezus-beelden in de evangeliën, ook Den Heyer. Helemaal ontkennen wil ik het bestaan van zulke verschillen niet, maar men gaat hierin veel te ver. Er zijn in de kerk vrijzinnigen en rechtzinnigen naast elkaar en nu wil men dat het in de Bijbel net zo'n rommeltje is. De evangelist Johannes moet het daarbij vooral ontgelden. Die is in deze optiek zoiets als een gereformeerde bonder temidden van de vrijere vogels. Het is in de moderne exegetische allemaal veel minder belangeloos dan het schijnt. Vooringenomenheid komt ook daar voor."

Ondertussen zijn er wel mensen, in uw eigen kerkelijke kringen, die vinden dat wat ú over de Schrift zegt van de duivel komt.

"Inderdaad, je kunt gelijk hebben, ik ben net zomin als Den Heyer immuun voor de duivel. Ik vraag mijzelf ook voortdurend af of ik wel op de goede weg ben. Als ik me eens een tijdlang niet uitspreek, dan heeft dat met die bezinning te maken. Ik zoek mijn kracht ook niet in de verdediging. En dan, ik ga steeds te rade bij de belijdenisgeschriften, als een soort controle. Zo is er de voortdurende pendelbeweging tussen het Woord van God en ons antwoord. Je moet de belijdenis kritisch-sympathetisch lezen, zei K. Schilder.

Dat is het helemaal bij mij."

(Uit de afscheidstoespraak tot de gemeente van Zeist)

Dat ik me wel eens kritisch heb uitgelaten over het onder ons gangbare schriftgeloof, was bedoeld om de Schrift tegen het euvel van de overvraging in bescherming te nemen. Daartegenover heb ik 'een stapje terug' bepleit. Het gaat mij aan het hart als men allerlei zekerheden uit de bijbel afleidt die later blijken onhoudbaar te zijn omdat men te weinig bedacht heeft dat er aan de bijbel een menselijke, feilbare en tijdgebonden kant zit. Dat komt het bijbelgezag niet ten goede, al bedoelt men dat juist te versterken.

In de gesprekken over samenwerking tussen de Nederlands gereformeerde, de Christelijke gereformeerde en de Vrijgemaakte kerken bent u langzamerhand de verpersoonlijking geworden van het 'kwaad' in de Nederlands gereformeerde kerken. Uw vrije omgang met Schrift en Belijdenis wordt telkens opnieuw genoemd als een obstakel voor nauwere banden. Hindert u dat?

"Het raakt me wel ja. Ik heb me altijd goed in het standpunt van mijn tegenstanders kunnen verplaatsen. Ik kan ook wel begrijpen dat men vindt dat ik het geheimenis aantast. Je wilt immers beiden hoeder van dat geheimenis zijn. Ik ga er trouwens wel mee door. Het bijbelgebruik moet uit het slop van de willekeur komen. Er moeten betrouwbare leesregels geformuleerd worden. Dat moet elke tijd opnieuw doen, in een interactie van Heilige Geest en tijdgeest. Geen enkele generatie kan zich die moeite besparen."

"Overigens heb ik volstrekt geen rancune. Ik weet ook dat ik in de kerken, ook onder vrijgemaakten, veel vertrouwen heb. Het is tijdens mijn afscheidsdienst wel gebleken en ik merk het ook aan brieven. De teneur daarvan is toch 'ik hoop dat u uw mond niet houdt'."

"Ik heb wel wensen als het gaat om schrijven. Er liggen onafgemaakte ideeën. Er zijn schriftgedeeltes waarover ik nog graag publiceren wil. Het Troostboek, de tweede Jesaja, hoe dat nou zit met die Messias-Kores. Dat boeit me ontzettend. Wensen? Ja. Plannen? Nog niet zo belijnd."

De spanning tussen geheim en weten, daar komt telkens het gesprek terug. Geheim en weten, uitersten die elkaar

raken in het ouderwetse begrip bevin-ding. Wie De Jong kent uit zijn preken – en niet alleen uit zijn vaak polemisch getoonzette artikelen en interviews – komt hierbij uit als sleutelwoord. Een Alblasserwaards trekje.

(Uit de afscheidsprek)

Soms heb ik van u te horen gekregen dat mijn prediking aan de sombere kant was. Dat heeft mij niet weinig gestoken, want ik bedoelde dat niet. Wat ik bedoelde te zeggen was dat we de donkere tonen niet kunnen missen als wij het over het licht van Gods liefde hebben. Bedoeld heb ik te zeggen dat als wij, bijvoorbeeld, de Here Jezus onze Verlosser noemen, wij toch op z'n minst enigermate aan moeten kunnen geven waarvan Hij ons dan verlost. En dan moeten er donkere zaken genoemd worden. Lopen we daaromheen dan wordt dat woord Verlosser een lege klank.

"Het is niet vanzelfsprekend dat wij bij God mogen komen, dat besef ik heel diep. Bevinning, ja, maar dan zoals professor Blaauwendraad (hoogleraar weg- en waterbouw in Delft), lid van de Gereformeerde Gemeente het onlangs formuleerde: „Dat ik belijden moet voor Gods aangezicht en dat ik het innerlijk zo voel, dat ik tegen Hem gezondigd heb. Dat hij geen onrecht deed als Hij mij geen genade schonk. En de geweldige vreugde dat Hij zondige mensen die hun schuld aan hem belijden wil vergeven op grond van de dood van Christus – iedere keer weer". Dat herken ik helemaal. De bevinning, het gevoel zoals dat vandaag in evangelische kringen beleefd wordt, is mij vaak te luidruchtig. Dan kom je niet tot jezelf, en dat is nodig. Want natuurlijk zijn er, ook als je diep gelooft, legio momenten dat het je ontglipt. Dan moet je terug, tot jezelf komen."

"Wat mijn preken betreft: ik moet het altijd zelf begrijpen. Gewoon, 'ich habe nur eine Passion'. Het zelf te verstaan, het zelf te mogen geloven."

(Agnes Amelink werkt bij de kerkredactie van dagblad Trouw en is sinds december 1989 lid van de Nederlands Gereformeerde kerk te Zeist.)

Ingezonden

Echte vluchtelingen verdienen bescherming, desnoods tijdelijk door kerkasiel

Onder de titel "Alle vluchtelingen de kerk uit" bespreekt Mirtam de Rooij het verlenen van kerkasiel aan asielzoekers die van de overheid te horen hebben gekregen dat zij niet in Nederland mogen blijven.

Ze spreekt daarbij over "uitgeprocedeerden". Dat is de gangbare term om aan te geven dat iemand met het Ministerie van Justitie is uitgepraat. Daarbij zijn de Nederlandse normen en procedures gevolgd, die niet steeds overeenkomen met de internationale verdragen en humanitaire inzichten. Vluchtelingen Werk Nederland (VVN) beoordeelt – indien daarom gevraagd – volgens de bredere maatstaven. Dan kan blijken dat een uitgeprocedeerde volgens VVN in feite toch als vluchteling dient te worden beschouwd, en dus bescherming verdient.

Voor zo iemand wordt onderdak gezocht en daarbij wordt dankbaar gebruik gemaakt van wat kerken kunnen aanbieden. VVN verbindt er overigens nog de voorwaarde aan dat er uitzicht moet zijn op een goede afloop. Dat kan zijn het alsnog verkrijgen van asiel of het doormigreren naar een ander land.

Als de regering zo zelfverzekerd het kerkasiel van de hand wijst, is zij zich onvoldoende bewust dat het eigen apparaat helaas ook fouten maakt en dat de aangelegde maatstaven nogal eens naar eigen inzicht zijn bijgebogen. Ik geef daarvan een voorbeeld. In een land kan er een erkend gevaar bestaan voor een persoon van bepaalde politieke overtuiging of bevolkingsgroep.

De Nederlandse regering eist dat je niet alleen aantoonst dat je tot zo'n gevaar-groep behoort, maar ook dat je er zelf aan onderworpen bent geweest. In feite moet iemand dan eerst afwachten tot hij gepakt is, voordat hij vlucht, om later hier te kunnen aantonen dat hij acuut gevaar heeft gelopen. Nederland weegt dat zwaarder dan in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) is overeengekomen.

Er blijft dus reden om kerkasiel aan te bieden. Maar het moet mensen betreffen die volgens een eigen toetsing recht hebben op bescherming. Er is dus geen sprake van dat de VVN de deuren van kerken wil openkrijgen voor de uitgeprocedeerden.

Men neme dus de verantwoordelijkheid voor asielverlening alleen op zich als die toetsing positief is uitgevallen. Daarbij kan de VVN of advocatuur worden ingeschakeld.

J.G. Bok, Veldhoven
(werkzaam bij Vluchtelingenwerk Eindhoven)

Inventaris archief Cornelis Veenhof voltooid

H. Algra, Den Helder

Elf jaar heeft de archivaris van onze kerken, de heer D. Smits uit Vlaardingen, gewerkt aan het ordenen van het archief van wijlen Prof. C. Veenhof. Nu was het karwei af en daarmee was het archief toegankelijk gemaakt voor kerkhistorisch onderzoek. Een heuglijk feit dat om een officiële presentatie vroeg.

Het was even zoeken in de catacomben van het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit, want het Historisch Documentatiecentrum ligt wat verstopt in een zijvleugel. Maar mensen met belangstelling voor de geschiedenis laten zich door enig speurwerk niet weerhouden. En zo was op woensdag 10 september een verzameld gezelschap van familie van prof. Veenhof, van historici en van Nederlands gereformeerden aanwezig in de studiezaal van het *Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme*. Onder hen een aantal predikanten die voor 1967 de colleges hebben gevolgd bij Prof. Veenhof.

Archivaris op artikel 8

Hoe kan het nu dat er 11 jaar wordt gewerkt aan de inventaris van een archief? Had Prof. Veenhof zoveel rommel gemaakt? Of had de heer Smits er zoveel moeite mee om de boel op orde te krijgen? Wie wel eens bij hem Smits in huis is geweest, weet dat daar een schat aan gegevens over onze kerken

ligt opgeslagen. In allerlei kamers staan dozen met archiefstukken, staan boeken geordend, liggen krantenknipsels over onze kerken per maand gesorteerd. Het is een gewone eengezinswoning, gelukkig wel met betonnen vloeren, anders zou er gevaar voor instorting bestaan. De heer Smits verzamelt van alles en nog wat en hij krijgt ook van allerlei gemeenteleden stukken toegezonden. En hij is er blij mee: hoe completer zijn archief, hoe beter het is. Met andere woorden: hij houdt van zijn werk. Het is werk dat hij, aanvankelijk naast een baan, en nu als één van zijn vele bezigheden na een werkzaam leven doet. Eén van zijn activiteiten was het op orde brengen van het archief van Prof. Veenhof. De heer Smits heeft ook geen professionele opleiding gekregen als archivaris: hij heeft zichzelf het vak geleerd, daarbij

De PR van de Gereformeerden was erg zwak

o.a. ondersteund door het Historisch Documentatiecentrum. Met andere woorden: broeder Smits is archivaris op artikel 8, vanwege singuliere gaven (aldus een uitspraak in het *Nederlands Dagblad*).

Dozen vol....

Had Prof. C. Veenhof er zo'n rommel van gemaakt? De eerste reactie die je kunt geven is dat Prof. Veenhof 'alles' bewaarde. In een vitrine ligt bijvoorbeeld een brief van Ds. K. Schilder uit de jaren '30. Zijn zoon, Prof. Dr. K.R. Veenhof, vertelt dat in de studeerkamer van 'Senior' overal knipsels en stukken waren opgeborgen, maar dat hij toch alles altijd direct kon vinden. Daar komt nog bij dat er vroeger veel meer geschreven werd dan nu. Geschreven, dus vaak niet eens getypt. De heer Smits signaleerde dat er uit de tijd na 1967 weinig brieven te vinden waren, kennelijk omdat men toen de telefoon pakte. Hij betreurt deze ontwikkeling, want daardoor wordt de geschiedenis minder toegankelijk. Prof. Veenhof was zeer actief: hij hield lezingen, preekte

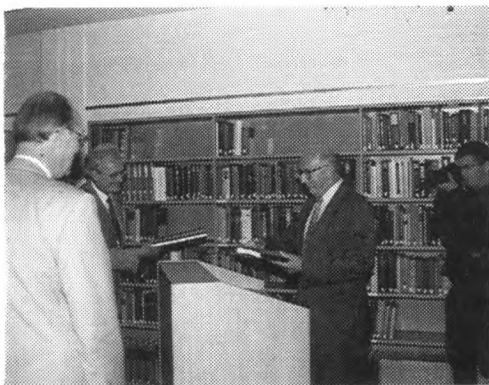
iedere zondag, correspondeerde met tientallen mensen. Die duizenden stukken, dozen vol brieven, collegedictaten, moesten gesorteerd en geregistreerd worden, op volgorde en op thema vastgelegd. Het resultaat mag er zijn: een inventaris van 173 bladzijden, met 33 bijlagen, waarin gedetailleerd op de aard van de stukken wordt ingegaan.

Publiekelijk ten doop

In een korte inleiding noemde prof. Dr. J. de Bruyn, directeur van het *Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme*, professor Veenhof een hoogleraar die enerzijds bekend stond om zijn stoerheid en degelijkheid, anderzijds om zijn gemoedelijkheid. Door dit archief is het nu mogelijk om een goed zicht te krijgen op het werk van de pastor Veenhof. Dat een archief 'publiekelijk ten doop wordt gehouden' gebeurt niet zo vaak, aldus Prof. de Bruyn, maar de bijzondere wijze waarop dit archief tot stand is gekomen is één van de redenen om voor het archief Veenhof speciaal aandacht te vragen. Daarbij noemde hij de bijzondere verdiensten van de archivaris van onze kerken. Overigens, zo merkte De Bruyn op, leven we in een tijd met veel belangstelling voor predikanten. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de goedbezochte tentoonstelling in het Catharijneconvent in Utrecht (1).

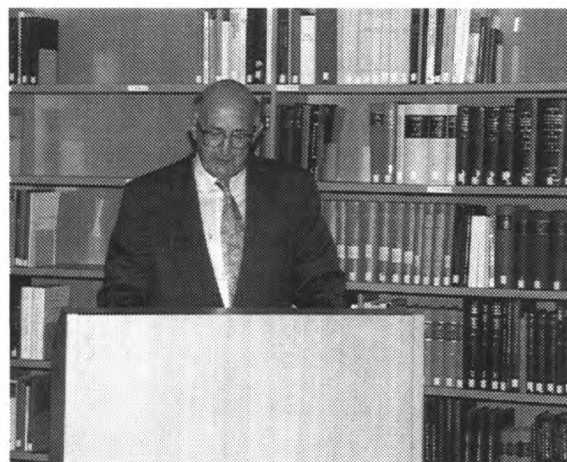
Opkomst, bloei en neergang

Boeiend was de toespraak van Dr. G. Harinck, wetenschappelijk medewerker aan het Historisch Documentatiecentrum en tevens hoofd van het Archief en Documentatiecentrum van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) in Kampen. Hij schetste de periode waarin Prof. Veenhof geleefd heeft (1902 tot 1983): het is de tijd van de opkomst, de bloei en de neergang van de Gereformeerde zuil als richtinggevende factor in de samenleving. In de publicaties van Veenhof komen de thema's uit dit tijdperk terug. Dat betreft niet alleen kerkelijke thema's, want Veenhof had een brede (en o.a. diaconale) belangstelling, zoals blijkt uit lezingen en bijdragen over onderwerpen als 'armoede en geestelijk leven' (de jaren '30) en over 'diaconie en sociale wetgeving' (de jaren '50 en '60). In diezelfde periode maakte hij twee maal een

De overhandiging van de inventaris van het archief. Links Prof K.R. Veenhof en Prof. J. Veenhof.

De heer Smits vertelt iets over de totstandkoming van de inventaris.

wereldoorlog mee en drie maal een kerkscheuring (1926, 1944, 1968).

Visie op de Gereformeerde wereld

Kees Veenhof groeide op als zoon van een bakker, werd later onderwijzer en pas daarna studeerde hij theologie. Op het kerkelijk terrein had Abraham Kuypers in zijn studietijd nog veel invloed. Ook Veenhof bewonderde Kuiper (2), maar het was voor hem niet meer alleen Kuypers. Hij zag in dat de sterk veranderende wereld nieuwe inzichten nodig had. Veenhof was van mening dat het evangelie steeds opnieuw moet worden geconcretiseerd in wisselende situaties. Daarnaast was Veenhof doortrokken van een diep geluk om Gereformeerd te zijn, maar ook zag hij nieuwe ritselingen, nieuwe impulsen in dat leven. "Het was voor hem lente in de Gereformeerde wereld" aldus Dr. Harinck.

Helaas werd Ds. Veenhof later slachtoffer van de drang om de Gereformeerde wereld te begrenzen. Hij was weliswaar niet de spil in het kerkelijk conflict van 1944, maar wel een belangrijk correspondentiecontact. Hij kwam voor de keus te staan of hij met de Gereformeerde kerken moest breken of dat hij één van zijn beste vrienden, Prof. Dr. K. Schilder, kwijt zou raken. De breuk van 1944 greep diep in in bestaande relaties en in vriendschappen. Het is een persoonlijke tragedie dat hij diezelfde ervaring 25 jaar later nog eens moest meemaken.

Een menselijk verhaal

Dr. Harinck was blij met de totstandkoming van dit archief. Er bestaan allerlei vooroordelen over de Gereformeerde wereld. "De PR van de Gereformeerden was in de afgelopen 50 jaar erg zwak." Goede archief-studie kan ons bewaren voor te gemakkelijke karikaturen. Dankzij de toegankelijke schrijfstijl van Prof. Veenhof kunnen we een blik

werpen op de Gereformeerde leer en het Gereformeerde leven in de jaren '30, '40 en '50. Je ziet er wilskracht in, en scepsis, vreugde en idealisme, opkomst en neergang. Kortom: het is (ook) een menselijk verhaal.

Ruim 900 brieven

In een korte toespraak vertelde de heer D. Smits het een en ander over het tot stand komen van de inventaris. Hij noemde *woensdag 19 november 1986 een bijzondere dag*. "Toen mocht ik, als archivaris van de Nederlands Gereformeerde kerken, het archief van Prof. C. Veenhof in ontvangst nemen om het te ordenen en te inventariseren. Hij vertelde niet verwacht te hebben dat de inventarisatie zoveel tijd zou vragen. In het archief zijn o.a. ruim 900 brieven ondergebracht, o.a. van A. Janse, en van de hoogleraren K. Schilder en D. Th. Vollenhoven. Overigens heeft de heer Smits zelf ook nog het een en ander toegevoegd. Hij heeft namelijk de boeken van Prof. Veenhof, de vele artikelen in *De Reformatie, Opbouw* en

*Er was een
ahistorische visie
op de Vrijmaking
gegroeid*

Dienst en andere kerkelijke bladen bij elkaar gezocht, inclusief de recensies en artikelen van derden met verwijzing naar de publicaties van C. Veenhof.

De heer Smits toonde zich dankbaar voor het werk dat hij heeft mogen doen en voor het vertrouwen dat in hem gesteld is. "Het is een groot voorrecht dat ik de mogelijkheid kreeg om bij wijze van spreken het leven van iemand als Cornelis Veenhof door je handen te laten gaan."

Na deze woorden overhandigde de heer Smits de inventaris aan de betrokkenen.

Persoonlijke herinneringen

Onverwachts betraden twee vrouwelijke sprekers het spreekgestoelte.

Mevrouw A. Schilder-van Houwelingen (echtgenote van wijlen Prof. H.J. Schilder) vertelde welke diepe betekenis de prediking van Ds. C. Veenhof in haar leven heeft gehad. Ze kon aan zijn prediken en aan zijn catechisaties merken hoe hij leefde vanuit het geloof. Ook ging ze in op de beide kerkscheuringen, die Prof. Veenhof bijzonder veel verdriet hebben gedaan.

De tweede vrouwelijke spreker was een vrouw die als Joods meisje gedu-

rende de oorlog ondergedoken had gezeten bij de familie Veenhof. Ze vertelde later nooit meer zo'n harmonieus gezin te hebben ontmoet. Toen ze vertrok uit het gezin kreeg ze een Bijbel van haar 'Utrechtse vader en moeder'.

Een zoon over zijn vader

De laatste spreker was één van de zonen van prof. C. Veenhof, prof. dr. K.R. Veenhof. (Zie ook de toespraak zelf in dit nummer – red.) Hij vertelde dat zijn vader alles verzamelde en altijd probeerde om goed te documenteren. Veel van zijn werk is controleerbaar, hij citeerde voortdurend met bronvermelding; zijn publicaties zijn dus controleerbaar. Prof. Veenhof wist hoe snel mensen geneigd waren om de geschiedenis in hun voordeel te interpreteren, ter rechtvaardiging van het eigen standpunt. Het boek *'Om kerk te blijven'* (1966) gaat in op de *ahistorische* visie die inmiddels over de Vrijmaking was gegroeid. Daarom is goed gedocumenteerde geschiedschrijving zo belangrijk: je kunt er lessen voor het hier en nu uit halen. Daarnaast noemde prof. Veenhof een ontwikkeling in het denken van zijn vader: geleidelijk minder oriëntatie op het werk van A. Kuypers en meer gerichtheid op het werk van Calvijn. Ook vertelde hij nog iets over de sociale betrokkenheid van Prof. Veenhof, zoals deze tot uiting kwam in het werk voor de Gereformeerde kinderbescherming, de Reformatorische Bijbelschool en de Centrale Diaconale Conferentie.

De enorme bibliotheek van Prof. Veenhof is tegenwoordig gehuisvest aan een theologische faculteit in Zuid-Afrika; Prof. K.R. Veenhof overhandigde een exemplaar van deze catalogus aan de heer Smits.

Prof. Dr. K.R. Veenhof was blij met het postuum eerbewijs voor het werk van zijn vader, dat dankzij het werk van de archivaris van onze kerken nu toegankelijk is voor de onderzoeker. Ongetwijfeld zal dit archief mensen ertoe aanzetten om nog eens kennis te nemen van een belangrijke en bewogen periode uit het Gereformeerde leven.

(1) *Opbouw* 41/12, 13 juni 1997.

(2) Zo maakte Ds. Veenhof uitgebreid studie van het werk van Prof. Dr. Kuypers. Van zijn hand verscheen: *Predik het Woord, gedachten en beschouwingen van Dr. A. Kuypers over de prediking; een goed gedocumenteerd boek met ruim 300 verwijzingen.*

Het archief van Professor C. Veenhof

K.R. Veenhof, Heemstede

Bij zijn overlijden liet Professor C. Veenhof (1902-1983) een grote hoeveelheid paperassen na, honderden brieven, preken, teksten van lezingen en referaten, en een grote verscheidenheid van stukken die het resultaat waren van zijn ruim vijftigjarige betrokkenheid bij allerlei maatschappelijke en kerkelijke activiteiten. Veel daarvan heeft te maken met de ontwikkelingen van het gereformeerde leven in de dertiger jaren, de Vrijmaking en alles wat daarop volgde tot en met het ontstaan van de Ned. Geref. Kerken. Dit materiaal werd door de familie ter beschikking gesteld van het archief van de Ned. Geref. Kerken en toevertrouwd aan de archiefhouder, de heer D. Smits te Vlaardingen. In de afgelopen jaren heeft hij dit materiaal gesorteerd en beschreven, met als resultaat een omvangrijke inventaris, gevolgd door een volledige lijst van publicaties van C. Veenhof (samen 173 pagina's). Het archief is nu gedeponneerd in het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme van de Vrije Universiteit, waar het voor historisch onderzoek toegankelijk is.

Ter gelegenheid van de voltooiing van de inventaris werd op 10 september j.l. in het Documentatiecentrum een bijeenkomst belegd waarin de Heer Smits de inventaris aan de familie aanbood en werd bedankt voor zijn werk. Dr. G. Harinck, wet. medewerker van het Documentatiecentrum, belichtte de betekenis van het archief voor het kerkhistorisch onderzoek en tenslotte sprak Prof. K. R. Veenhof namens de familie een dankwoord uit. Hier volgt de iets bekorte kern van zijn toespraak.

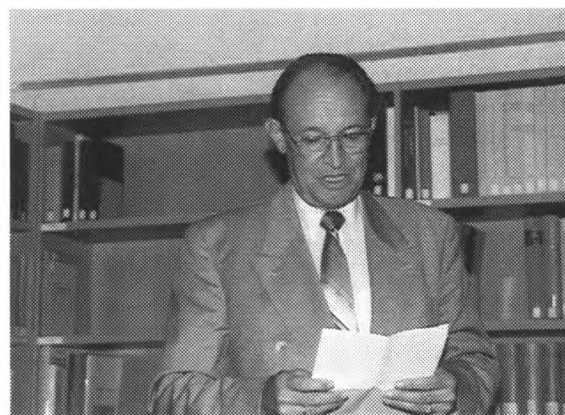
"Dat het archief van vader nu, volledig geïnventariseerd en gesorteerd, in dit Documentatiecentrum voor historisch onderzoekers goed toegankelijk is,

zou hem zelf ongetwijfeld deugd gedaan hebben. Hij heeft zijn leven lang veel materiaal uit de kerkgeschiedenis opgespoord en gebruikt en ontdekt dat dat soms niet eenvoudig was. In de inleiding tot zijn boek *Prediking en Uitverkiezing*. Kort overzicht van de strijd gevoerd in de Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk tussen 1850 en 1870 over de plaats van de leer der uitverkiezing in de prediking (1959) constateert hij dat het niet behoeft te verbazen dat deze periode uit de geschiedenis der Afgescheidenen slecht bestudeerd is. "Men denke zich maar eens in wat het zeggen wil de archieven van kerken, classicale en synodale vergaderingen te moeten napluizen. Bovendien moet men zich door een oerwoud van tientallen jaargangen, meestal zeer onoverzichtelijk geschreven week- en maandbladen heen worstelen. Om nu maar niet eens te spreken van de zeer vele, vaak zeer moeilijk bereikbare brochures en andere geschriften".

Geschiedschrijving

Deze en andere ervaringen hebben hem ervan doordrongen dat voor een goede geschiedbeschrijving vooral drie dingen nodig waren.

Ten eerste van het verzamelen, beschikbaar krijgen en ontsluiten van verspreid bronnenmateriaal. Dat heeft hij zelf sinds de dertiger jaren steeds gedaan en zijn bibliotheek bevatte (afgezien van de door hem zelf gemaakte plakboeken met knipsels) een enorme collectie brochures, kerkelijke jaarboekjes, handelingen van vergaderingen, kerkbladen, kranten, gedenkbundels uit de 19e en de eerste helft van de 20e eeuw, redelijk systematisch en alfabetisch op de zolder opgesteld. Mijn broer en ik hebben hem af en toe geholpen met het kaartstelsel of met het ordenen ervan, als door gebruik te veel naar de studeerkamer was verhuisd en de systematiek wankelde. Maar vader had een geweldig geheugen en wist vrijwel altijd te vinden wat hij zocht, ook in de voor outsiders soms chaotisch ogende overvolle studeerkamer. Dat verzamelen heeft hem ook in staat gesteld zo gedocumenteerd over die tijd te schrijven. Die hele verzameling bevindt zich nu in de bibliotheek van Die Teolo-

Prof. K.R. Veenhof gaat in op de achtergronden van het archief.

gische Skool van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, te Potchefstroom. Het was een bewonderenswaardige beslissing die hele collectie, waaraan hij zo verknocht was, al een aantal jaren vóór zijn dood, toen hij het huis aan de Ebbingestraat te Kampen moest verlaten, te verkopen. De catalogus van de "Veenhof Boekerij" (in 1980 in Zuid-Afrika vervaardigd) zou een interessant complement zijn op zijn archief.

Ten tweede beseftte hij de noodzaak met dit verzamelen en ontsluiten zo spoedig mogelijk te beginnen. In het "Woord Vooraf" van zijn rijk gedocumenteerde boek *Om de Unica Catholica* (1949), dat o.a. de voorgeschiedenis van de Vrijmaking beschrijft, verantwoordt hij deze omvangrijke publicatie als volgt: "Vooreerst leek het mij

Een posthuum blik van waardering

van groot belang allerlei materiaal dat voor de kennis van de dogmatische en kerkrechtelijke situatie in de Geref. Kerken rondom 1942 en 1943 onmisbaar is nu reeds te verzamelen en te ordenen. Het zou later alleen ten koste van veel tijd en moeite kunnen worden opgedolven uit allerlei paperassen". Zijn eigen archief, nu geïnventariseerd en geordend, zal hopelijk de taak van toekomstige geschiedschrijvers wat vergemakkelijken. Dat is trouwens al het geval geweest, zoals o.a. uit Dr. Harincks dissertatie blijkt. Hier kwam nog een derde motief bij, voor hem misschien wel het belangrijkste. Dat was het besef dat de geschiedenis, zeker de eigen recente kerkgeschiedenis, die vaak nog het heden bepaalt en waarbij de drang tot legitimatie een niet te onderschatten rol speelt, kwetsbaar is voor herinterpretatie en vertekening. Die ontdekking deed hij blijkbaar al in het begin

van de veertiger jaren, toen hij samen met R.J. Dam en B. Holwerda een boekje schreef onder de titel *Rondom 1905*. Het was een historische studie over de synodebesluiten van dat jaar, die de bedoeling hadden de theologische spanningen tussen de afgescheiden en dolerende bloedgroepen van de Geref. Kerken te reduceren. De schrijvers van dit boekje en de latere Vrijgemaakten hebben zich altijd beroepen op de oorspronkelijke bedoeling van die leeruitspraken als rechtvaardiging voor hun theologische opstelling, wat door hun tegenstanders werd bestreden. In het voorwoord tot zijn al genoemde boek *Om de Unica Catholica* verantwoordt hij zijn besluit om, als iemand die de feiten en stukken uit de eerste hand kende, de voor-geschiedenis van de Vrijmaking reeds in 1949 te beschrijven als volgt: "Zo kan voorkomen worden wat met de uitspraak van 1905 is geschied, waarvan na nog geen 40 jaar de werkelijke betekenis en bedoeling niet meer werd verstaan".

Eigentijdse geschiedschrijving

Eigentijdse geschiedbeschrijving door een directe getuige en medespeler, met gebruikmaking van originele documentatie, kan en moet vertekening en herinterpretatie voorkomen. Die overtuiging heeft hem niet meer losgelaten. Het latere conflict in de Vrijgemaakte kerken, heeft zich - afgezien van theologische verschillen inzake de rol van de confessie - toegespitst op de interpretatie van de vrijmaking als historisch gebeuren. De complexe werkelijkheid van een triest conflict tussen leden van één kerk rond dogmatische en kerkrechtelijke meningsverschillen, werd door sommige Vrijgemaakten ingeruild voor een historisch simplistische en theologisch bedenkelijke interpretatie. Het werd verheven tot een door God geschonken reformatie, die tegelijk moest dienen ter legitimatie van de eigen, ware kerk. Ondanks zijn diepe overtuiging dat de Vrijgemaakten zowel dogmatisch als kerkrechtelijk het gelijk aan hun zijde hadden en dat de theologische vernieuwing van de dertiger jaren een zegen was, heeft vader zich tegen deze visie, die later in de Open Brief terecht aan de kaak is gesteld, verzet. Zijn boek *Om Kerk te Blijven*, uit 1966, werd geschreven "i.v.m. de crisis in de Vrijgemaakte kerken" en wilde tekenen "waar het in de Vrijmaking in wezen om ging". Hij bood hierin ook "een beetje geschiedenis, een kort overzicht van wat blijkens de geschie-

denis een reformatie van de kerk kan tegenstaan en verderven en wat in dit opzicht Afscheiding en Doleantie te zien geven". En met zijn boek *Volk van God*, over Bavincks kerkbeschouwing (1969), hoopte hij, a.h.w. onder de vlag van Bavincks erkende orthodoxie en theologisch gezag de confessionaliteit van zijn visie op de kerk kracht bij te zetten. Het was voor hem triest dat zijn theologisch en historisch beargumenteerde waarschuwing binnen de sterk gepolariseerde verhoudingen het uiteindelijke conflict niet kon voorkomen.

Ook na de breuk in de Vrijgemaakte Kerken heeft hij het als zijn taak gezien al spoedig de voorgeschiedenis, het ontstaan en de eerste ontwikkelingen binnen wat nu de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn te beschrijven, met name in enkele uitvoerige bijdragen in de kerkelijke jaarboekjes

De complexe werkelijkheid ingeruild voor een historisch simplistische en theologisch bedenkelijke interpretatie

van 1974 en 1975. Want ook in die kleine kerkengemeenschap bestaan verschillen van inzicht, met historisch-dogmatische wortels, o.a. over betekenis van de confessie, de kerkorde, en over de rol van de theologie in de theologische opleiding (van dit laatste is het in 1974 tot vaders diepe teleurstelling opgerichte Geref. Seminarie de exponent). Daarom ook schreef hij in 1974 een boekje *Kerkgemeenschap en Kerkorde*, met als ondertitel "Kort overzicht van de strijd gevoerd in de Afscheiden Kerken tussen 1836 en 1840 over de kerkgemeenschap en kerkenorde". Het was z.i. nodig deze "trieste geschiedenis" op te halen als waarschuwend voorbeeld voor de over inhoud en rol van een kerkorde verdeelde Ned. Geref. Kerken. Daarbij speelde zijn ervaring mee dat in de vrijmakingstijd principieel verdedigde inzichten over de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk en de aard van het kerkverband tijdens de conflicten binnen de Vrijgemaakte kerken soms slechts pro memorie-posten bleken te zijn.

Existentiële betrokkenheid

Uit het bovenstaande blijkt wel dat

vader, die geen academisch of afstandelijk historicus was, de kerkgeschiedenis beschreef met een soms haast existentiële betrokkenheid. Het ging hem vooral om de lessen van de kerkgeschiedenis voor het heden, want die geschiedenis is "een erfenis waar we niet om heen kunnen en die nog het heden bepaalt". Een dergelijke geschiedschrijving roept natuurlijk soms vragen op, want het is tegelijk een geïnterpreteerde geschiedenis en die bevat altijd een element van subjectiviteit. Die subjectiviteit was m.i. gewettigd in zoverre hij het beschrevene zelf zeer bewust had meegeemaakt en werd beperkt door een uitvoerige documentatie, in voetnoten, citaten en bijlagen, die als bewijs diende en uitnodigde tot controle. Vader liet er de lezer nooit lang over in het onzekere met welke visie of welke personen hij het eens was. Mannen als Brummelkamp, Groen van Prinsterer, Helenius de Cock, Wormser, v.d. Bergh, Bavinck, Sikkels en anderen spraken hem steeds meer aan. Zijn aanvankelijke bewondering voor Kuypers (aan wie zijn eerste boeken gewijd waren) verdween niet, maar deze kreeg niet de status van historisch exemplaar. Bovendien zocht vader in de vragen rond kerk, sacrament, confessie en theologie steeds meer aansluiting bij de 16e eeuwse reformatie en deelde hij Kuypers waardering voor de meer scholastieke 17e-eeuwers niet. De door hem gekozen vorm van geschiedschrijving is begrijpelijk, omdat het hem niet enkel ging om de met jaartallen te staven "feitelijke toedracht", maar om het beschrijven, verstaan en analyseren van historische achtergronden, botsende theologische visies en religieuze positie-keuzen. Want dat zijn verschijnselen die in de kerkgeschiedenis steeds, met wisselende decors, voor herhaling vatbaar zijn. Inzicht daarin moest helpen ook nu goede theologische keuzes te doen, die de kerk zouden bouwen en conflicten voorkomen. Het is natuurlijk triest dat juist in conflictsituaties naar dergelijke lessen uit de geschiedenis, ook als ze juist zijn, zelden wordt geluisterd. Was vader daarmee, om het dramatisch te zeggen, "een roepende in de woestijn"? Misschien soms wel, maar dan was hij, om deze wat gewaagde bijbelse vergelijking nog even door te trekken, in goed gezelschap. Dat waren de bijbelse profeten, die als eersten geduide geschiedenis als waarschuwend voorbeeld gebruikten, meestal ook, want Israël luisterde niet. Jere-

mia's boodschap vond pas na de catastrofe van de babylonische ballingschap erkenning. Ik denk dat wat vader schreef, behalve in de kring van wie zijn overtuiging van meetaf deelde, soms pas later meer erkennig vond, als de kruitdamp was opgetrokken. Uiteraard genoot hij van waardering voor zijn publicaties, vooral ook als die van betrekkelijke buitenstaanders kwam, die eerder tot een objectief oordeel geneigd waren. Brieven in het archief leggen daarvan getuigenis af.

Blijk van waardering

De inventarisatie van vaders archief heeft primair ten doel historisch onderzoek mogelijk te maken. Toch vatten wij als familie het ook op als een posthuum blijk van waardering, en dat niet alleen van zijn historisch besef en interesse, die hem zoveel deed verzamelen, bewaren en gebruiken. Het archief is vooral de afspiegeling van zijn vele contacten en persoonlijke betrokkenheid, soms als één der hoofdrolspelers, bij de gereformeerde kerkgeschiedenis tussen 1930 en 1975. Juist die betrokkenheid en deelname resulteerden in de vele documenten en brieven die zijn archief rijk is.

Het archief kent natuurlijk allerlei lacunes. Notoir onvolledig is zijn eigen correspondentie, want vader heeft nooit leren typen en hoewel hij af en toe van de diensten van een secretaresse gebruik maakte, bestaan van de meeste brieven die hij ooit schreef geen afschriften. Maar gelukkig zijn ze er wel van een aantal belangrijke, zoals de door mijn broer enige tijd geleden gepubliceerde, waarin vader bezwaren aantekende tegen Schilders strijdwijze. Per definitie niet te documenteren, tenzij daar in de correspondentie naar wordt verwezen, is zijn invloed via de vele gesprekken met de bezoekers die altijd en van overal kwamen om informatie, advies of om bij te praten.

De collectie heeft haar beperkingen. Vóór de Vrijmaking waren er veel contacten in het brede gereformeerde leven, op kerkelijk, politiek en maatschappelijk terrein. Na de Vrijmaking slonk die kring, al heeft vader altijd relaties over de kerkmuren heen aangehouden en namen ze in later jaren tot zijn vreugde weer toe. De Vrijmaking bracht ook voor hem frustraties mee, waardoor goede contacten met vermeende medestanders en vrienden, die hem door hun positiekeuze ernstig teleurgesteld hadden, afbra-

ken of voorlopig onmogelijk werden. Maar hij heeft de in vrijgemaakte kring soms gehuldigde theorie van een generaal ethisch conflict als konsekwentie van een kerkelijk breuk nooit aanvaard. Helaas heeft veel materiaal in het archief betrekking op conflicten, rond de Vrijmaking, rond het weekblad De Reformatie, rond de spanningen die leidden tot de breuk in de Vrijgemaakte Kerken. Conflicten genereren nu eenmaal altijd veel beschreven papier en voor de historicus zijn ze doorgaans boeiend en dus hoort het erbij. Het zal in ieder geval goede diensten kunnen bewijzen om deze gebeurtenissen objectief te beschrijven.

Vaders inzet gold, weliswaar meestal binnen een kerkelijk kader, gelukkig ook heel praktische zaken zoals de Gereformeerde Kinderbescherming, de Centrale Diakonale Conferentie (waarvoor hij i.v.m. ABW diep in de historisch en religieuze problemen rond armoede en ouderenzorg dook en jaren lang het tijdschrift Dienst redigeerde), de Reformatorische Bijbelschool, de Bond van Jongelingsverenigingen, het Sanatorium Sonnevand, de nieuwe psalmberijming, enz. De tijd daaraan besteed heeft duidelijk zijn neerslag in het archief gevonden. Hij heeft in Utrecht ook de tweede wereldoorlog heel bewust meegemaakt, zowel thuis, omdat wij de gehele oorlog een joods meisje in huis hebben gehad, als in de praktijk van het kerkelijke leven. Hij heeft veel oorlogsmateriaal verzameld (o.a. pamfletten, rondschrijvens, kanselboodschappen, tijdschriften) en de NSB en de nazi-ideologie, net zoals hij later met het communisme deed, grondig uit de bronnen bestudeerd.

Het archief bevat gelukkig ook de neerslag van zijn normale werk, zijn predikantschap, met honderden preken en lezingen, en zijn hooglerarschap aan de Broederweg te Kampen, vanaf 1946 tot zijn emeritaat in 1968, o.a. in de vorm van zijn college-diktaaten. Voor historici wellicht minder spectaculair, maar hij deed het met hart en ziel. Ook zo verdient zijn nagedachtenis in ere gehouden te worden. Waar in Kampen een zichtbare herinnering aan zijn persoon en werk in de Theologische Hogeschool helaas nog ontbreekt, is het voor ons bijzonder fijn dat de gedachtenis aan hem in dit Documentatiecentrum zal blijven voortleven, vooral ook dankzij de inzet van de heer Smits, die een grote massa paperassen in een toegankelijke archief veranderde.

Terloops

Hervormd/Gereformeerd in Well

In aansluiting op wat ik de vorige keer schreef over m'n familie in het dorpje Well wil ik nog iets vertellen over de kerkelijke situatie in Well in het verleden. Maar eerst nog even dit: m'n grootouders kregen 9 kinderen, waarvan er 3 heel jong stierven. Ook stierf er nog een zus van m'n moeder op 25-jarige leeftijd. Van de 9 waren er dus nog 5 over. Het gezin woonde in een deel van het Pannenhuis. Volgens de overlevering was hier o.a. een klooster, waarover verder echter weinig bekend is. Van dat Pannenhuis is niets meer over. In 1941 werd een deel door brand verwoest en in de laatste oorlogswinter (1944/45) werd de rest voor een deel kapot geschoten en later is alles wat er nog was afgebroken. Als we vroeger bij oom Aart logeerden was er zondags een probleem. M'n ouders werden, toen ze een paar jaar in Zaltbommel woonden, gereformeerd in verband met de vrijzinnigheid in de hervormde kerk. Als ze in Well waren blijven wonen, zouden ze dat nooit gedaan hebben. Eigenlijk moesten we zondags naar de gereformeerde kerk, maar we gingen liever naar de hervormde kerk.

Ik schreef al eens over de Afscheiding in de Bommelerwaard. Ik wees er toen op, dat de afgescheiden kerken nogal 'zwaar' waren, terwijl de hervormde kerken wat 'lichter' waren. Hoevel men zich bij het-zich-afschieden beriep op de belijdenis der kerk wilde men vooral niets weten van het 'sedert 1816 bestaand 'zoogenaamde hervormd genootschap'. De afgescheiden kerken in de waard hadden bijna alle dezelfde problemen, die te maken hadden met de zg. 'valse mystiek'. Dat was ook in Well het geval, niet alleen in de vorige eeuw, maar ook in deze eeuw. Leer en leven waren niet in overeenstemming met elkaar. Terwijl later de gereformeerde kerken in de waard veranderden, was dat in Well niet het geval. Dat was te merken zondags op de preekstoel. Er was vaak een leesdienst en de preeklezende ouderling deinsde er niet voor terug om gedurende drie kwartier, soms een uur, op hoogdravende manier een preek te lezen, waarbij hij zelf zorgde voor de z.i. nodige aanvullingen, als de preek te kort was. Ik bewaar aan de hervormde kerk van Well goede herinneringen. In september 1944 moest Zaltbommel evacueren en we hebben toen 2 1/2 maand in Well gewoond. De hervormde kerk kreeg toen net een nieuwe predikant, de later door de televisie bekend geworden A.C.D. van den Bosch. Bij de intrede preekte hij over 1 Cor. 2:2: 'Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus en Dien gekruisigd' (oude vertaling). Aan dat voornemen heeft hij zich gehouden. De gereformeerde kerk van Well bestaat niet meer. Van het kerkgebouw is een woning gemaakt. In het verleden is veel gesproken over ware en valse kerk. We zijn er nu wat voorzigtiger mee. Dat is maar goed, want het is niet altijd duidelijk wat waar en wat vals is.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

stappen in geloof Leuk verhaal

Eind jaren zestig was het. Rudi Dutschke had Parijs op de kop gehad als leider van het studentenprotest. De hippie was een bekend verschijnsel. Provo. Elke gezangsdrukker werd uitgedaagd. In de muziek was de protestsong overal aanwezig. En God? Zeker, Hij was ook overal. Sommige mensen namen ook Hem niet meer serieus. Maar onder jonge christenen klonk het protest niet zozeer in zijn richting. Zij zongen en protesteerden tegen de sufheid van de kerk en van de kerkmensen om hen heen.

In die tijd was ik op een conferentie van de Intervarsity Christian Fellowship, de christelijke (evangelical) studentenorganisatie, ergens in Engeland. Studenten uit alle delen van het Verenigd Koninkrijk, uit verschillende landen van Europa en ook veel uit de 'voormalige koloniën'. Een heel kleurige toestand. Naast geweldige toespraken en studies (een verademing ten opzichte van de relativerende toestand in eigen land), waren er allerlei creatieve programma's. Veel muziek. Tot onze (Nederlandse) verrassing veel protestsongs. Bob Dylan-achtige nummers. O.m. 'Langharig tuig' vroeg, nogal rauw, waarom zoveel mensen Jezus niet langer serieus namen.

Een schitterend voorbeeld uit die tijd was een lied over drie jongens die ergens in Londen eens een kerkdienst bijwoonden. Ze snappen totaal niet wat er gebeurde (en niemand legde hen iets uit). In hun song leveren ze commentaar op wat ze zien en horen. Het geheel eindigt bij de uitgang. De dominee staat daar de mensen een hand te geven en je hoort dan een eendeloos herhaald: „Mooie preek dominee”. „Leuk verhaal dat u hield”, zei een oom van de bruidegom na afloop van een trouwdienst. Ik wist van de man dat hij lang geleden afscheid had genomen van zijn christelijke opvoeding. Het was geloof ik ook leuk, we hadden nogal wat gelachen, maar is dat waar het om gaat?

Niet zolang geleden zat er in een dienst nogal wat emotie. Veel reacties na afloop. Ik denk dat te begrijpen; het raakt dan mensen. Maar wat doet het verder?

Een collega die maandelijks een 'dienst met belangstellenden' houdt, is erg

kwaad geworden toen ik hem vroeg wat dergelijk diensten bijdragen aan de opbouw van de gemeente. Zijn het geen 'snoep- of slagroomdiensten'?, was mijn vraag. Zelf doe ik al tientallen jaren mee in dergelijke diensten – en met veel plezier – maar deze vraag blijft me bezighouden. Wat doet het, naast de nostalgie van fijne bekende liederen en een lekkere sfeer, met mensen? Worden we meer discipel door dit alles? „Mooie preek dominee.” Soms vraag ik dan: „Kunt u zeggen wat u aansprak?” Meestal vinden mensen dat moeilijk. Wanneer ze het niet met de preek eens zijn, kunnen ze dikwijls wel vertellen waarom. Ze hebben iets gemist bijvoorbeeld. Dat wil zeggen dat ze een bepaalde verwachting hadden of zelf met iets bezig waren en er was geen herkenning.

De vraag bij dat alles lijkt mij te zijn wat mensen verwachten van God. Niet wat ze verwachten van de dominee of van de preek. Wat ze verwachten van God en van de gemeenschap waarmee ze samenkomen. Van het samen bidden en zingen. Hoe luisteren wij? Om te worden bevestigd in wat we al weten? Om te worden getroost of bemoedigd alleen? Om te worden geboeid? Om nieuwe dingen te horen (de athenerziekte uit Handelingen 17)? Als dat zo is, dan is het revolutionaire van Jezus verdwenen uit het christendom. Dan wordt (blijft) het duf en saai en onverstaaenbaar voor buitenstaanders. Dan kan de Geest waaien wat Hij wil, maar staan wij ergens te schuilen. Is niet de enig vruchtbare luisterhouding die van: „Heer, wat hebt u ons te zeggen?”

Pieter Boomsma

Dit artikel kwamen wij tegen in de Jeugdrubiek van het: 'Centraal Weekblad'. Ja, de reacties op de preek zijn verschillend. Je moet ze zien tegen de achtergrond van de ervaringswereld van de hoorders. Die kunnen zich in het luisteren naar de Woordverkondiging vaak maar moeilijk losmaken van de context van eigen gedachten en belevenissen. Daardoor kan de kritiek wel eens te sterk en de lof soms te hooggestemd zijn. Nuchterheid in de beoordeling van de preek en de reacties daarop blijft een eerste vereiste. Maar het is een zegen te mogen weten, dat het Woord zijn werk doet ook als wij het niet beseffen of merken. De HERE zegt immers van zijn Woord: „het zal niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen waartoe Ik het zend” (Jes. 55:11).

Enschede, O. Mooiweer

Van traditionele familie tot kerngezin tot . . . ?

Vader, moeder, kinderen; zo is onze samenleving opgebouwd uit kerngezinnen; zo is het bij de burens links, bij de burens rechts en aan de overkant van de straat. Vader en moeder, elk in de toebedeelde rol, voeden samen de kinderen op. Wee de oom of de oma die zich ermee bemoeit! Toen ik als zendeling begon te werken, trof ik nog maar weinig van die voor ons heel gewone gezinnen aan. Maar wel overwegend traditionele of uitgebreide families van grootouders, getrouwde broers soms elk met één vrouw, soms met meer, samen één grote familie. Elk kerngezin heeft er wel zijn eigen rondavel of rondavels maar alles binnen dat grote familieverband. Het zijn dan ook altijd "onze" kinderen. De broers heten ook allemaal vaders van alle kinderen die dan ook tegen alle "tantes" moeder zeggen. Elk kind heeft een heel stel vaders en moeders.

In zo'n familieverband is het helemaal niet ingrijpend voor de kinderen wanneer moeder (de echte) eens een dag of wat op bezoek gaat bij haar eigen familie of zelfs niet wanneer vader (de echte) eens een week of wat van huis is. Er blijven genoeg vaders en moeders over. Elk van hen heeft evenveel rechten en plichten om de kinderen (niet biologisch de zijne) mee op te voeden, grootvader en grootmoeder niet het minst. De kinderen noemen elkaar dan ook niet neef en nicht maar het zijn allemaal broers en zusters. Nu verwestert de Afrika-samenleving in hoog tempo. De werkgevers in de steden, de behuizingsprojecten voorzien alleen huizen voor gezinnen naar Europees model. De jonge moeder vandaag wil niet meer onder schoonvaders autoriteit staan. Daarmee krijgt vader de voor hem vreemde rol toegeschoven van solo-opvoeder waaraan hij nog helemaal niet toe is. De moeder heeft geen co-moeders meer naast zich staan. Niemand kan in het opvoedingsproces van kinderen meer als vroeger op anderen terugvallen. Bij velen is het kerngezin nog een vreemd, onwerkelijk iets terwijl het uitgebreide gezin er nauwelijks meer is. Daarbij komt dan nog als gevolg van die stedelijke ontreddering dat in een derde van alle Afrika-gezinnen geen vader te bekennen is. In het beste geval werkt hij ergens; maar de kans is even groot dat hij een verre anonymus blijft. De moeder die de veiligheid van de uitgebreide familie mist en voor wie geen veilige kanalen voor haar seksuele behoeften gegraven zijn, vindt tijdelijk een man en houdt er weer een kind aan over. Maar die kinderen hebben mondjes. En moeder zoekt werk en laat haar kinderen achter bij een buurvrouw, een nichtje of bij een al wat ouder kind van een paar mannen terug. En Afrika zinkt steeds verder weg in chaos waaraan -in elk geval voor een groot deel- het Westen debet is.

J. Vonkeman, Richmond, Zuid-Afrika

In dat huis daar woont een vrouw

Vrouwen (1)

We waren op vakantie met een zoon en schoondochter die in hun bagage altijd een hele stapel boeken meenemen. Ik ontdekte Hella Haasse's Heren van de thee ertussen, een boek dat ik zelf drie jaar geleden las. Met gebruikmaking van nagelaten brieven beschrijft Hella Haasse het leven van een echtpaar op een afgelegen theeplantage op Java. De man denkt dat zijn vrouw zich er net zo gelukkig voelt als hij. Pas na haar dood dringt het tot hem door dat ze de laatste jaren helemaal niet gelukkig meer was. Want hij ging zijn eigen gang zonder op haar problemen in te gaan. Zo waren ze onherstelbaar uit elkaar gegroeid, tot de dood hen scheidde.

Ik vond het een droevig verhaal. Hoeveel huwelijken beginnen er niet stralend en met wederzijds hoge verwachtingen en eindigen na jaren in desillusie en verbittering. Terwijl het best anders had gekund als beide partijen naar elkaar hadden willen luisteren en bereid zouden zijn geweest voor elkaar een offer te brengen. Als de één aan de ander zou vragen: 'Zeg, ik doe dit nu wel zo, maar voel jij je er goed bij?' En dan proberen er samen uit te komen. Werken aan je huwelijk duurt je hele huwelijk. Dat geldt ook voor kinderen als je die hebt. Een baby in de wieg is, als het goed gaat alleen maar vertederend en je bent er als ouders de koning te rijk mee. Maar diezelfde baby wordt een lastige kleuter, een moeilijke puber of een jong volwassene die heel anders met de dingen omgaat dan jij. Kun je het dan ook opbrengen open te staan voor je kind, het koste wat kost vast te houden, je deur wijd open te laten staan?

Nu loopt geen mens onmiddellijk te koop met zijn of haar problemen in huwelijk, gezin, werk of kerk. We kunnen onszelf naar buiten toe veel mooier en beter voordoen dan we in werkelijkheid zijn. Vaak houden we een frontje op waar we niemand achter laten kijken. De buitenwereld roept al gauw dat je er goed uitziet, dus dat het wel goed met je zal gaan ook. En jij laat het dan maar zo. Trots als je bent, laat je geen mens je zwakheid zien. Ze moesten eens weten, denk je dan. Maar ik zeg niets. Toch is het heel bijzonder te merken dat, als je jezelf kwetsbaar durft opstellen, iets durft laten zien van de problemen waar jij mee zit, je al heel gauw mensen naast je vindt. Ik zelf heb dat echt moeten leren. Heb heel lang gedacht dat ik er voor iedereen moest zijn, maar dat ik mezelf maar buiten schot moest zien te houden. Het domineesgezin en de voorbeeldfunctie. Maar mooi dat dat niet werkt. Want dan hoor je niets, krijg je niets, betekenen je niets. Ik heb door de jaren heen veel verhalen

van vrouwen gehoord, en daarvan geleerd voor mijn eigen verhaal. En nu wil ik er wat over schrijven, want het is zo herkenbaar.

Er is zoveel wat ons bezig houdt, wat ons kwelt, waar we ons zorgen over maken, wat ons geluk verstoort. Heb je daar een begaanbare weg in gevonden, of stuntel je maar door, zonder er ooit bovenuit te komen? Of zie je soms, al is het maar even, dat er aan je gewerkt wordt, dat je er niet alleen voorstaat?

Ytje Veefskind-Eenkhorn,
Amersfoort

Voor de kinderen

In het volgende verhaal staan hier en daar stippellijntjes. Vul daar de juiste antwoorden in, je kunt die vinden in 1 Samuël 11. Ze kunnen worden gemaakt van de lettergrepen die onderaan staan. Je houdt dan vier lettergrepen over. Zet die in de goede volgorde en je vindt dan een zinnetje. Welk zinnetje?

Saul is tot koning gekozen over Israël. Dit betekent dat hij de plaatsvervanger van God moet zijn op aarde en altijd de wil van God moet vragen.

De Ammoniet wilde Israël onderwerpen. Als de mannen van willen onderhandelen, wil hij op slechts een voorwaarde een verbond sluiten, namelijk als hij van iedereen het mag uitsteken.

Het volk vraagt dan dagen uitstel om hulp te vragen.

Saul is op het veld als ze het hem vertellen. Dan grijpt de hem aan en hij pakt een span die hij in stukken hakt en door het land stuurt met boden om te zeggen dat wie niet achter hem en uittrekt hetzelfde met diens runderen zal gebeuren als met deze.

Er komen dan Israëlieten en Judeeërs.

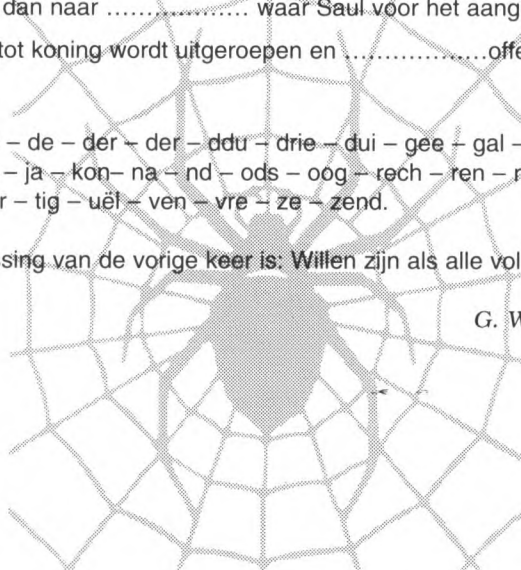
De volgende dag versloegen ze de Ammonieten.

Ze gaan dan naar waar Saul voor het aangezicht van de Here en het volk tot koning wordt uitgeroepen en offers worden gebracht.

bes - de - de - der - der - ddu - drie - dui - gee - gal - gil - has - hon - is -
ing - ize - ja - kon - na - nd - ods - oog - rech - ren - run - Saul - Sam -
st G - ter - tig - uël - ven - vre - ze - zend.

De oplossing van de vorige keer is: Willen zijn als alle volken.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Ontvangen boeken

Dr. M.E. Brinkman en dr. C. van der Kooi

(teksten bijeengezocht en ingeleid door),

Het calvinisme van Kuyper en Bavinck:

(Sleutelteksten in godsdienst en theologie, deel 22)

176 blz., f 35,-

ISBN 9021161222

Uitg.: Meinema, Zoetermeer

Bodie en Brock Thoene,

Schaduw over Shiloh

472 blz., f 49,90

ISBN 9024260876

Uitg. Kok, Kampen

Gladys Aylward / Christine Hunter,

Een kleine vrouw in een groot land

160 blz., f 24,90

ISBN 9061405467

Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Bodie Thoene,

Zeg tot deze berg

Roman

476 blz., f 39,90

ISBN 9024264650

Uitg. Kok, Kampen

Alister McGrath,

Uitleggen wat je gelooft

144 blz., f 24,90

ISBN 9029714662

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. Jan B.G. Jonkers,

De gereformeerden

Serie: Wegwijs

96 blz., f 19,90

ISBN 9024279615

Uitg. Kok, Kampen

Drs. E.G. Hoekstra,

Jehovah's getuigen

Serie: Wegwijs

112 blz., f 19,90

ISBN 9024279593

Uitg. Kok, Kampen

Dr. R. Kranenburg,

Hindoeïsme

Serie: Wegwijs

114 blz., f 19,90

ISBN 9024279607

Uitg. Kok, Kampen

Kerknieuws Adressen

NGK Rijswijk

Tel.nr ds P.A. Strating moet zijn: 070 3070701, fax 070 3997649

NGK Apeldoorn

Scriba: H. Veldman, Boerhaavestraat 82, 7316 LH Apeldoorn, tel. 055 5214348

Stud. W. Molemaker

Het bankrekening-nummer van stud. W. Molemaker is onjuist vermeld in het Informatieboekje voor de NGK. Het juiste rekeningnummer is 460748475 (ABN-AMRO)

Overig nieuws

Ds Van Deursen veertig jaar predikant

Het was 29 september veertig jaar geleden dat ds F. van Deursen in zijn eerste gemeente, Barendrecht, als herder en leraar werd bevestigd. Ook diende ds Van Deursen de kerken van Haarlem, Apeldoorn en Wezep waar hij in 1996 met emeritaat ging. Op zondag 28 september werd in een eredienst in Wezep, waarin ds Van Deursen zelf voorging, aandacht aan het jubileum geschonken.

Centrale Diakonale Conferentie in Apeldoorn

Op zaterdag 27 oktober a.s. zal DV in Apeldoorn de jaarlijkse Centrale Diakonale Conferentie worden gehouden. Het dagthema 'Omzien naar gedetineerden' zal worden ingeleid door een tweetal gevangenis-predikanten: ds H. Hummelen en ds J. Eerbeek. Ds Hummelen zal vooral ingaan op het werk gedurende de eigenlijke detentie, ds Eerbeek gaat vervolgens in op het werk bij de nazorg. Naar goede gewoonte zal de middagvergadering in het teken staan van de STAGG. Plaats: Tabernakelkerk, Waalstraat 2 in Apeldoorn. Aanvang: 20.00 uur. De leiding is in handen van br F. van Egmond, voorzitter van het Centraal Diaconaal Comité.

Stichting 'De Haven': bijna kwart miljoen!

Stichting 'De Haven', al maanden bezig geld in te zamelen onder het motto: 'Geef ons een dak', is blij verrast door de response. Van gemeenten uit verschillende kerkverbanden zijn hartverwarmende reacties ontvangen en de medewerkers van 'De Haven' zien dat als evenzoveel kostbare steunbetuigingen aan het werk voor de Haagse protestanten. Toen de helft van het benodigde bedrag was ontvangen, achtte het bestuur van de stichting het verant-

woord over te gaan tot de koop van het beoogde pand. Na de gebruikelijke onderhandelingen kon tot de aankoop worden overgegaan, binnenkort zal de eigendomsoverdracht bij de notaris plaatsvinden. Het gaat om een bedrijfsruimte met een oppervlakte van ca 1002, gelegen aan het Groenewegje 76 in Den Haag. Dit pand voldoet qua ligging en oppervlakte volledig aan het beoogde doel. In de komende maanden zal hard gewerkt moeten worden om het pand geschikt te maken voor gebruik. Voor de aankoop van het pand, de installaties, inrichting en inventaris zal naar schatting ongeveer f 335.000 benodigd zijn. Medio augustus was al een bedrag van f 215.000 ontvangen. Om te voorkomen dat rentedragende leningen afgesloten moeten worden zal de actie nog enige tijd worden voortgezet.

Het stichtingsbestuur meldt de Here dankbaar te zijn voor de voortgang die geboekt mocht worden, zowel wat betreft het moeilijke werk in de Haagse straten als in het vinden van een passende huisvesting. Hierin is duidelijk de leiding van de Here ervaren. Adres: Hector Berliozstraat 148, 2551 XM Den Haag, tel 070 3686697, giro 7961219.

CG/NG-Lelystad viert 25-jarige samenwerking

25 jaar geleden, op zondag 3 september 1972, hielden de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederlands Gereformeerde Kerk (toen nog de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt) in Lelystad de eerste gezamenlijke kerkdienst in een reeks die tot nu toe voortduurt. Op zondag 5 oktober a.s. wordt daar in een feestelijke jubileumviering uitgebreid bij stilgestaan.

Sinds 1969 werd er in Oostelijk Flevoland overleg gevoerd over een mogelijke samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de (toen nog) Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt. In Lelystad werden in die tijd al regelmatig gezamenlijke kerkdiensten gehouden. De samenwerking krijgt echter definitief vorm als in 1972 wordt besloten om met ingang van 3 september alle kerkdiensten gezamenlijk te houden. Later krijgt de samenwerking nog meer gestalte als gezamenlijk het kerkcentrum 'Het Anker' in gebruik wordt genomen.

In de jubileumviering van zondag 5 oktober wordt stilgestaan bij de herinneringen die de Anker-gemeente heeft aan de 25-jarige samenwerking. In de preek die ds. Mul op 3 september 1972 hield, riep hij al op de eenwording te blijven gedenken:

Ik hoop dat jullie, jongens en meisjes, en wij, ouderen, aan deze tijd, waarin twee gemeenten elkaar zoeken en vinden, ook herinnering overhouden. Een andere herinnering: dat we het met blijdschap kunnen zeggen: Dát hebben we ook meegemaakt, de groei naar eenheid en de eenwording van twee kerkengroepen die lange tijd naast elkaar en langs elkaar heen leefden. Dat ook een dag als vandaag, waarop we samen luisteren naar het woord van onze Heer, waarop we samen God loven en Hem bidden om Zijn hulp en zegen, dat ook een dag als vandaag in de herinnering zal blijven voortleven als weer een stap op de weg, die God beveelt en wijst. Gods grote daden vragen immers altijd om een dankbare herinnering, om een blij gedenken.

Het programma voor de jubileumviering op 5 oktober begint om 10.00 uur met een kerkdienst en duurt tot 16.00 uur met verder onder andere gezamenlijk koffiedrinken, een lunch, toespraken en stukjes.

Een ieder die lid is geweest van de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerk Het Anker in Lelystad, of zich op een andere manier betrokken voelt bij de gemeente, is van harte welkom om het jubileum op 5 oktober met de gemeenteleden mee te vieren. U wordt wel vriendelijk verzocht om voor vrijdag 3 oktober uw komst bij de heer Berghuijs (tel. 0320 233238) aan te melden.

Onder
andere(n)

Landelijke dag Open Doors

Op zaterdag 29 november wordt in Barneveld (Veluwehal) een landelijke 'Open Doors-dag' gehouden. Belangstellenden kunnen van 10.00 tot 16.00 uur terecht. Het thema van de dag is: de lijdende kerk in Latijns Amerika. Inlichtingen: 0341 417844.

Regio-bijeenkomst COGC in Groningen

Het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte houdt op DV vrijdag 24 oktober een regionale bijeenkomst in de Maranathakerk, Van Lenneplaan 97 in Groningen. Inleider is prof K. Runia, die de aanwezigen met het thema 'Spanning tussen waarheid en eenheid' zal bepalen bij de kerkelijke verdeeldheid. De leiding berust bij ds Z.G. van Oene uit Zwolle. De avond begint om 19.45 uur en de toegang is gratis.

Henk Plender zestig jaar 'met hart en ziel' aan het orgelklavier

De Nederlands Gereformeerde Kerk van Wezep mag zich erin verheugen een bijzondere organist te bezitten. Dat is Henk Plender, die ook in wijde kring bekend was om zijn koördirecties. Tot aan zijn pensionering was br Plender directeur van de muziekschool in Hardenberg, hij gaf daar ook orgellessen. Voor zijn verdiensten op muziekgebied is hij jaren geleden al koninklijk onderscheiden. Henk Plender (1920) heeft van jongs-afaan zijn muzikale talenten ontplooid. Al op dertienjarige leeftijd begeleidde hij voor het eerst de gemeentezang. Zeventien jaar oud werd hij organist van de Gereformeerde Kerk van Kamperveen. Acht jaar lang heeft hij daar in alle diensten orgel gespeeld!

Toen in Wezep op 17 juli 1945 de Vrijmaking een feit werd en de gemeente zonder organist kwam te zitten haalde de koster hem uit de bank: „Henk, jij moet ons helpen”. Sinds die tijd is br Plender de vaste organist in de Gereformeerde Kerk, eerst Vrijgemaakt, later BV en nog later Nederlands Gereformeerd. Hij mocht het meemaken dat 'zijn' orgel werd uitgebreid tot een volwaardig kerkorgel. Heel lang was hij de enige organist, maar liefst negen Wezeper dominees heeft hij zien komen of gaan.

We zijn als gemeente van Wezep erg blij met deze ras-organist. Br Henk Plender heeft de gemeente leren zingen. Niet te langzaam, stijlvol. Een smeekepsalm moet anders gezongen worden dan een lofpsalm. Hij ging ook, tot op hoge leeftijd, met zijn tijd mee. Na de 'Enige Gezangen', (in Wezep lang als vreemde indringers beschouwd), het ritmisch zingen, Liedboek tot nu soms Opwekkingsliederen of kinderliedjes uit Alles wordt Nieuw. Iedere organist heeft zo z'n eigen stijl, ook onze br Plender. Maar hij weet zich een 'Profeet op de orgelbank' (zoals K. Schilder Jan Zwart noemde). Hij weet zich geroepen dienstbaar te zijn aan de lofoffers van de gemeente voor God. Die dienst verricht hij inmiddels zestig jaar. En nog steeds blijft hij werkzaam, ondanks het feit dat zijn ogen slechter zijn geworden. Henk Plender heeft zich steeds tot doel gesteld de gemeente goed te laten zingen. En dat is, volgens hem, 'niet klakkeloos'. Maar 'met hart en ziel'.

Zijn zoon, Jurrie Plender, ook vakorganist, mocht zijn vader een aantal jaren geleden als eerste organist. We zijn er dankbaar voor dat de Here onze br Henk Plender nog de krachten geeft om zijn werk voort te zetten.

Zondag 14 september jl heeft de kerkenraad br Plender na de kerkdienst in het zonnetje gezet. Uit Kamperveen was nog een 92-jarig voormalig kerkenraadslid, die Henks eerste optreden nog heeft meegemaakt, aanwezig.

Ds G. van Keulen

"Alles wat adem heeft, love de Here. Halleluja."

Op 29 sept. hebben wij samen met onze kinderen, familie en vrienden in dankbaarheid gevierd dat wij 25 jaar geleden op 29 sept. 1972 zijn getrouwd.

**Kor Muller
Anna Muller-Boltendal**

8446 LC Heerenveen,
Oude Veenscheiding 15

